

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI**

**ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARINA UĞRAMIŞ BİREYLERİN
YAKIN İLİŞKİDEKİ (ROMANTİK) BAĞLANMA
STİLLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikolog Canan KARADENİZ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE

İSTANBUL, 2016

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE

ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARINA UĞRAMIŞ BİREYLERİN
YAKIN İLİŞKİDEKİ (ROMANTİK) BAĞLANMA
STİLLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikolog

Canan KARADENİZ

İSTANBUL, 2016

İ.Ü. ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisan öğrencisi Canan KARADENİZ' in

“Çocukluk Çağı İstismarına Uğramış Bireylerin Yetişkin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tez başlığının “**Çocukluk Çağı İstismarına Uğramış Bireylerin Yakın İlişkideki (Romantik) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi**” şeklinde değiştirilerek, tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Gökhan ERSOY
Üye

Yrd. Doç. Dr. Y. Tunç DEMİRCAN
Üye

Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE
Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ş. Güliz KOLBURAN
Üye

TEŞEKKÜR

Öncelikle, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'ndeki yüksek lisans tez sürecim boyunca sahip olduğu bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Z. Belma Gölge'ye sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunmak isterim.

Tez çalışmamın her aşamasında yardımları ve varlığı ile bana güç veren dostum B. Nuray Karakaplan'a, araştırma aşamasında anket uygulamalarında yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma, katkıları ve samimiyetleri için tüm katılımcılara teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım için her türlü zorluğu göğüsleyen *Annem'e* sonsuz teşekkürler.

Canan Karadeniz

Psikolog

Aralık, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ VE AMAÇ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL BİLGİLER	4
1.ÇOCUK İSTİSMARI	4
1.1. Tanım	4
1.2. İstismar Türleri	4
1.2.1. Fiziksel İstismar	5
1.2.2. Cinsel İstismar	6
1.2.3. Duygusal İstismar	7
1.2.4. İhmal	9
1.3. Çocuk İstismarı Sıklığı (Epidemiyoloji)	9
1.4. Cinsiyete Göre İstismar	11
1.5. Çocuğu İstismar Edenler Kimlerdir?	12
1.6. Çocuk İstismarının Kısa ve Uzun Süreli Etkileri	14
2. BAĞLANMA	16
2.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	16
2.1.1.İçsel Çalışan Modeller	19
2.2. Bağlanma Stilleri (Bağlanmada Bireysel Farklılıklar)	20
2.3.Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	22
2.3.1. Dört Kategori Modeli- Yetişkin Bağlanma Stilleri	25
2.4. Yakın İlişkiler ve Bağlanma	29
3.ÇOCUKLUK DÖNEMİ İSTİSMARI VE YAKIN İLİŞKİLERDE BAĞLANMA	31
İKİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMA	35
4. YÖNTEM	35
4.1. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	35
4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	36
4.2.1.Demografik Bilgi Formu	36
4.2.2. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)	36
4.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	37
4.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	38
4.4. VERİLERİN İSTATİKSEL ANALİZİ	39

5.BULGULAR	40
5.1. Betimleyici İstatistikler	40
5.1.1 Demografik Bilgilere Ait Betimleyici İstatistikler	40
5.1.2. Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler	41
5.2.Hipotezlerin Sınanması	43
5.3. Diğer Analizler	47
TARTIŞMA	50
SONUÇ VE ÖNERİLER	57
KAYNAKÇA	59
EKLER	72
Ek-1: Aydınlatılmış Onam Formu	
Ek-2 :Demografik Bilgi Formu	
Ek-3 :Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği	
Ek-4 : Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

%	: Yüzdellik değer
t	: t-testi istatistiki değeri
F	: F dağılımı test istatistiği değeri
χ^2	: Ki-kare dağılımı test istatistiği değeri
N	: Toplam sayı
p	: Hipotez testlerinde olasılık değeri
Maks.	: Maksimum
Min.	: Minimum
Ort.	: Ortalama
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SS	: Standart sapma
ÇÖYÖ	: Çocuk Örselenme Yaşantıları Ölçeği
YİYE	: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

ŐEKİLLER DİZİNİ

1.1. Bağlanma Süreci Aktarım Modeli

1.2. Yetişkin Bağlanma Stillerine İlişkin Dört Kategori Modeli'ndeki Temel Boyutlar Ve Kategorileri

TABLolar DİZİNİ

Tablo 5.1. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 5.2. Katılımcıların 18 Yaşına Kadar Anne Baba ile Yaşamaya Göre Dağılımı

Tablo 5.3. 18 Yaşına Kadar Anne Babayla Beraber Yaşamadığını Belirtenlerin Kiminle Birlikte Yaşadıklarına Göre Dağılımı

Tablo 5.4. Katılımcıların Romantik İlişki Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 5.5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)'nin Cinsiyete Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Tablo 5.6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 5.7. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)'ne Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Tablo 5.8. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)'ne ve Cinsiyete Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Tablo 5.9. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin 18 Yaşına kadar Anne-Baba ile Yaşama Durumuna Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Tablo 5.10. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Romantik İlişki Durumuna Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Tablo 5.11. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Romantik İlişki Durumuna Göre Dağılımı

ÖZET

Bu çalışma çocukluk çağı istismar yaşantılarının bireylerin yetişkinlik dönemi yakın (romantik) ilişkilerdeki bağlanma stilleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 43 ilde bulunan özel ve devlet üniversitelerinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 19-43 yaş arası 690 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Katılımcılara çalışmaya ilişkin bilgi verilmesi ve onam alınması amacıyla Aydınlatılmış Onam Formu verilmiştir. Veri toplama sürecinde Demografik Bilgi formu, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kullanılmıştır.

Fiziksel ve duygusal istismar bildiriminde bulunan grupta korkulu bağlananların puanlarının güvenli bağlananlara göre daha yüksek olduğu saptanarak hipotez desteklenmiştir. Korkulu bağlanma stili olanların saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili olanlardan fiziksel istismar alt ölçeğinde daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Cinsel istismar ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

İstismar alt ölçek puanları üzerinde cinsiyetin ve bağlanma stillerinin ana etkisi görülürken cinsiyet ve bağlanma stilleri birbiriyle etkileşime girdiğinde de etkisinin devam ettiği bulunmuştur. Tek başına kadın ve erkekler arasında ve bağlanma stilleri arasında farklılık varken, cinsiyet ve bağlanma stilleri bir arada değerlendirildiğinde de etki devam etmektedir.

Bu bulgular ışığında çocukluk çağı istismar ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki olası ilişkiler tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler : çocuk istismarı, bağlanma, yakın ilişki, cinsiyet

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the effects of childhood abuse experiences on attachment styles in close (romantic) relationships in adulthood. The sample of the study consisted of 690 university students aged 19 to 43 who were educated in various parts of private and public universities located on 43 provinces. An Informed Consent Form has been provided for the purpose of informing and attending to the participants' work. Demographic Information Form, Childhood Trauma Experiences Questionnaire and The Experiences in Close Relationships Inventory were used in the data collection process.

In the group reporting physical and emotional abuse, the hypothesis was supported by determining that the scores of fearful participants were higher than those of secure participants. Those with fearful attachment styles were found to score higher on physical abuse subscale than those with preoccupied and dismissing attachment styles. There was no significant relationship between sexual abuse and attachment styles.

The main effect of sex and attachment styles on abuse subscale scores was found to be affected when gender and attachment styles interacted with each other. While there is a difference between men and women alone and attachment styles, the effect continues when gender and attachment styles are evaluated together.

In these findings, possible relationships between childhood abuse and adult attachment styles are discussed.

Key words: child abuse, attachment, close relationship, gender

GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuk istismarı, insanlık tarihi boyunca her kültürde rastlanılan ve hukuki, tıbbi, gelişimsel ve psikolojik açıdan önem taşıyan ciddi bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü'nün Şiddet ve Sağlık Konusunda Dünya Raporu'nda yaptığı tanımlamaya göre, çocuk istismarı, çocuğu büyüme, gelişim ve sağlık açısından olumsuz yönde etkileyen her türlü duygusal ve/veya fiziksel, cinsel ve ihmal ve ihmali oluşturan bütün etkileme şekillerini de içine alan her türlü tutum ve davranışlara çocuğun maruz bırakılmasıdır (WHO, 2002).

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Bilgi Sistemi (NCDANDS) 2007 verileri ile Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Departmanı (U.S. Department of Health and Human Services (DHHHS) tarafından 2009 yılında hazırlanan rapora göre, Amerika genelinde %59 oranında ihmal, %10.8 oranında fiziksel istismar, %7.6 oranında cinsel istismar ve %4.2 oranında duygusal istismar bulunmuştur. Zoroğlu ve arkadaşlarının (2001) İstanbul'da yaptığı bir araştırmaya göre çocukluk çağı travmalarından ihmal %16.5, fiziksel istismar %13.5, duygusal istismar %15.9, ve cinsel istismar %10.7 olarak bulunmuştur (Akt. Chasan, 2010).

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismarın çocukluk ve yetişkinlik dönemini nasıl etkilediği birçok araştırmanın konusu olmuştur. Güler ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre ihmal ve istismara uğrayan çocuklarda öğrenme güçlükleri, davranış bozuklukları, kendine ve başkasına zarar verme sıklıkla alkol ve bağımlılık yapan maddeleri kullanma, düşük benlik algısı görülebilmektedir (Akt. Chasan, 2010). Çocukluk istismarı sadece çocukluk dönemi üzerinde etki bırakmamakta, yetişkinlik dönemine de olumsuz yansımaktadır.

Durmuşoğlu ve Doğru'nun çalışmasına göre çocukluk ağı istismar ve ihmaline uğramış yetişkinlerde depresyon, kendine zarar verme, intihar, kişilik bozukları gibi birçok psikiyatrik bozukluk görülme riski artmaktadır. Aynı zamanda kurdukları ilişkilerde bu bireyler çekingen, korkak, antisosyal davranışlar sergileyebilmektedirler (2006).

Hazan ve Shaver (1994), bebeklik ve çocukluk döneminde ebeveynlerin sağladığı yakınlık ve güven ihtiyacını, yetişkinlikte akranlar gibi farklı hedefler tatmin etmeye başladığında bağlanma işlevlerinin ebeveynlerden diğer önemli bireylere geçtiğini ifade eder. Çocukluk döneminde yaşanan olumsuz olayların yetişkinlik dönemi bağlanma işlevine etkisi araştırılmıştır. Hinnen, Sanderman ve Sprangers (2009)'in araştırmasının sonuçlarına göre çocukluk dönemi ihmal ve fiziksel istismar gibi kişilerarası travmaların, depresyon, alkol kötüye kullanımı gibi ebeveyn psikopatolojisinin, ebeveynler arasında şiddet gibi ebeveyn ilişki kalitesinin ve finansal problemlerin yetişkin bağlanması ile ilgili olduğu bulunmuştur.

Bireyin ocukluk döneminde anne ve babası ile arasındaki ilişki yetişkinlik döneminde diğer insanlarla kurduğu ilişkiler için önemli bir temel oluşturmaktadır. Hinnen, Sanderman ve Sprangers'ın çalışmasına göre (2009), çocuğun ihtiyaçlarına hassas, cezalandırıcı bir disiplin kullanmayan, sevgi ve şefkat gösteren ocuk yetiştirme tarzı olan bireylerin diğer insanları daha ulaşılabilir ve güvenilir algıladıkları bulunmuştur.

Yakın (romantik) ilişkiler bireyin yaşamdan aldığı doyumunu, kendilik algısını ve stresle baş etme becerisini ve dolaylı olarak da başkaları ile olan ilişkilerini, mesleki hayatını, bireysel başarıları gibi kişinin hayatını oluşturan birçok alanı etkiler. Bireyin yakın ilişkisine bağlanma stili kişinin ilişki kalitesi, ilişkide yaşadığı

olumsuzluklar, bu olumsuzluklarla baş etme ve yaşamının alanlarına bıraktığı etki anlamında önem taşımaktadır. Yakın ilişkiler Hazan ve Shaver'ın çalışmasına göre, bireylerin mesela kaygılı ve kaçınan bağlanma stili ile romantik ilişkilerine bağlanmaları stres ve yalnızlık gibi olumsuz yaşantı deneyimlerine sebep olabilmektedir. Bağlanma kuramına göre, daha sonraki yıllarda bireyin yakın ilişkilerindeki inanç, tutum ve beklentinin içeriğini belirleyen ebeveyn davranışları ve etkileşim şekilleridir. Bağlanma kuramı açısından değerlendirildiğinde çocukluk dönemi travmatik yaşantılar yetişkinlik dönemi ilişkileri üzerinde etki bırakmaktadır (Akt. Çiftçi, 2010).

Bu araştırmanın amacı çocukluk çağı istismarı ile yakın ilişkilerdeki bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Üniversite öğrencileri arasında, çocukluk çağı istismar ve ihmalin yakın (romantik) ilişkilerinde yetişkin bağlanma stillerine etkisini incelemek amacıyla oluşturulan araştırmanın hipotezleri:

1- Korkulu bağlanma stili olan bireylerin güvenli bağlanma stili olan bireylere nazaran Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nden (ÇÖYÖ) yüksek puan almaları beklenmektedir.

2- Bağlanma stillerine göre Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi beklenmektedir.

GENEL BİLGİLER

1. ÇOCUK İSTİSMARI

1.1. Tanım

Çocuk istismar ve ihmalinin evrensel ve kapsayıcı bir tanımının yapılması ve somut zararın değerlendirilmesi gereklidir (Korbin, 1991). Siyez (2003), çocuk istismarı için küresel bir tanım bulunmadığını, kültürel farklılıklar ve konunun disiplinler arası bir şekilde sahip olmasına bağlanabileceğine değinmiştir (Akt. Erel, 2013).

Çocuk istismarı, çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine ya da sorumluluk ve güven bağlamındaki bir ilişkinin saygınlığına yönelik gerçek ya da olası bir zararla sonuçlanan fiziksel ve/veya duygusal kötü davranım, cinsel istismar, ihmal, ticari ve diğer sömürüler olmak üzere bütün şekilleri içerir (Dünya Sağlık Örgütü, 2006).

Çocuk istismarı ve ihmali, çocuğa ebeveynleri veya bakıcı gibi bir yetişkin tarafından yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygun olmayan veya zarar verici olarak tanımlanan, çocuğun fiziksel, cinsel, ruhsal ve sosyal gelişimini kısıtlayan veya engelleyen eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Taner ve Gökler, 2004).

Çocuk istismarı, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel istismar, maksatlı olarak fiziksel zarar verme, çıkar için kullanma, çocuğun fiziksel ve zihinsel olarak normal gelişimini kısıtlayıcı her türlü eylemde bulunmayı içermektedir (Aral ve Gürsoy, 2001).

1.2. İstismar Türleri

Dünya Sağlık Örgütü 1999 Çocuk İstismarını Engelleme Müzakeresi'nde çocuğa kötü muameleyi dört tür olarak belirtmiştir: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, ihmal (Pala, Ünalacak ve Ünoğlu, 2011).

1.2.1. Fiziksel İstismar

Kaza dışı travmalar, genellikle anne-baba kontrolünü kaybettiğinde ya da anne-babanın çocuğu cezalandırmak istediğinde ortaya çıkar. En sıklıkla dövme (açık elle, yumrukla, bir alet kullanarak) fiziksel istismar şekli olarak görülürken daha nadir olarak zehirlenmeler, yanıklar, asfiksi, boğulma, kesici travmalar görülebilir (Kara ve ark., 2004). Bonner (2003), fiziksel istismar eylemlerini vurma, tokatlama, fırlatma, tekmeleme, sallama, ısırma, yakma, çimdikleme, saç çekme, boğma, itip kakma ve kırbaçlama olarak sayılabileceğini bildirmiştir (Akt. Konuralp, 2014).

Bazı toplum ve kültürler fiziksel istismar olarak nitelendirilen eylemleri istismar olarak görmemekte hatta bazı kültürler çocuğun disipline ve terbiye edilmesi için bu fiziksel istismar içeren eylemlerin gerekli olduğunu düşünmektedir (Topbaş, 2004).

Toplumumuzda çocukları terbiye etme yöntemi olarak fiziksel istismar günümüzde hala kullanılmaktadır (Dallar Bilge ve ark., 2013). Orhon ve arkadaşlarının (2006) yaptığı bir araştırmada, “vurmanın” bir disiplin yöntemi olarak kabul eden anne-babaların oranının % 43.3 olduğu bulunmuştur.

Fiziksel istismar olguları istismar biçimleri açısından incelendiğinde, %95'inde tokat atarak cezalandırma ve % 17.9 'unda bir araç olmaksızın ağır dövme şeklinde cezalandırıldığı saptanmıştır (Koç ve ark. 2012).

Fiziksel istismar ve ihmal için, çocukluk dönemi istismar öyküsü, psikiyatrik bozukluk, sosyal destek yoksunluğu, madde kullanımı gibi özellikler bakım verene ilişkin risk etkenleri olarak bildirilmektedir. Fiziksel istismar ile birçok bilişsel, davranışsal, duygusal ve kişilerarası sorun, psikiyatrik hastalıklar ve maddenin kötüye kullanımı ilgilidir (Taner ve Gökler, 2004).

1.2.2. Cinsel İstismar

İşeri'nin (2008) tanımına göre, cinsel istismar “henüz gelişimini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, bir erişkin tarafından cinsel arzu ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yolu ile kullanmasıdır.”

Sheldrick'in (1991) tanımına göre çocuğun cinsel istismarı : “Bağımlı ve gelişimsel olarak olgunlaşmamış çocukların ve ergenlerin tam olarak kavrayamadıkları, bilerek onay verme durumunda olmadıkları ve aile rollerine ait sosyal tabuları ihlal eden cinsel faaliyetlere karıştırılmasıdır” (Topçu, 2009, s. 18).

Yücel'in (2014) aktardığına göre, Foller 7 farklı tür cinsel istismar şekli tanımlamıştır:

1. Temas içermeyen cinsel istismar türleri: İstismarcının çocuğun cinsel özelliklerine yönelik ya da çocuk üzerinde gerçekleştirmeyi istediği cinsel eylemleri anlattığı, cinsel öneri ve yorumlarda bulunduğu *Cinsel konuşma*; istismarcının çocuğa göğüs, penis, vajina, anüs gibi özel bölgelerini gösterdiği ve/veya çocuğun önünde mastürbasyon yaptığı *Teşhir*; istismarcının açıkça ya da gizli olarak çocuğu soyunukken veya çocuğun istismarcıyı cinsel olarak tatmin eden eylemlerde bulunurken gözlemesi olan *Röntgencilik (voyerizm)* temas içermeyen cinsel istismar türleridir.

2. *Cinsel Dokunma*: Çocuğun vücudunun özel bölgelerine yapılan herhangi bir dokunma, istismarcının çocuğun kendine dokunmasını sağlaması, çocuğu okşaması, cinsel organı ile çocuğun vücuduna ya da giysilerine sürtünmesi şeklinde olabilmektedir.
3. *Oral-genital seks*: İstismarcının çocuğun oral yoldan kendisi ile birleşmesini sağlaması ve ya çocuğun genital organını öpmesi, yalaması, ısırmasıdır.
4. *İnterfemoral ilişki*: İstismarcının penisini çocuğun bacakları arasına yerleştirdiği ilişki biçimidir.
5. *Seksüel penetrasyon*: İstismarcının çocuğun bir açıklığına penetrasyonu ile meydana gelen türdür.
6. *Cinsel sömürü*: Sömürüden sorumlu olan kişilerin çocuk ile doğrudan cinsel temasa girmedikleri fakat çocuğun cinsel olarak kurban seçildiği türdür. *Çocuk pornografisi* ve *çocuk fuhuşu* türlerini içerir.
7. *Başka istismar türlerini de içeren cinsel istismar*: Diğer istismar şekillerinin çeşitli varyasyon ve kombinasyonlarıdır.

Cinsel istismar, genel olarak işlevselliği bozuk olarak tanımlanan ailelerde görülür. Bu ailelerde alkol ya da madde kullanımı olması, cinsel sorunlar, psikiyatrik bozukluk gibi patolojiler ve anne babanın boşanmış olması, rol çatışması (annenin eşlik ve ev kadınlığı rollerini kızına bırakmış olması), sosyal izolasyon gibi sorunlar görülmektedir (Aktepe, 2009; Taner ve Gökler, 2004; Tıraşçı ve Gören, 2007).

1.2.3. Duygusal İstismar

Çocuk ve gençlerin, ihtiyaç duydukları sevgi, ilgi ve bakımdan yoksun bırakılarak veya kendilerinde etki bırakan tavır ve davranışlara maruz kalarak toplumsal ve bilimsel ölçünlere göre zarara uğratılmaları durumudur. Tek başına ya

da fiziksel ve cinsel istismar veya ihmal ile de görülebilir (Akt. Kara ve ark., 2004). Duygusal istismarın oluşturduğu somut hasarlar, cinsel ve fiziksel örselenmeninkiler ortadan kalktıktan sonra dahi devam edebilir. (Polat, 2001).

Duygusal istismar ve ihmale yol açan etmenler arasında çocuğun sevilmemesi, istenmemesi, tehdit edilmesi, korkutulması, fiziksel olarak cezalandırılması, yaşı küçük iken çalıştırılması, aşağılanması sayılabilir (Ünal, 2008).

Fiziksel olmayan fakat çok ağır ceza veya tehdit içeren aşağılama, duygusal açıdan gereksinimlerini karşılamama, değer vermeme, önemsememe, lakap takma, bağırma, küfretme, korkutma, tehdit etme, kandırma, küçük düşürme, alaylı konuşma, çocuğu reddetme, yalnız bırakma, aşırı baskı ve otorite kurma, çocuğu yıldırma, kardeşler arasında ayırım yapma, bağımlı kılma ve aşırı koruma, yaşının üstünde sorumluluklar bekleme gibi eylemler duygusal istismar olarak kabul edilmektedir. (Polat, 2007; Taner ve Gökler, 2004). Ayrıca, Akdaş (2005) çocuğun aile içi şiddete şahit olmasının da çocuğa kötü muamele olarak kabul edildiğini belirtmiştir (Akt. Konuralp, 2014).

Beş farklı ülkede yapılan araştırmaya göre “bağırma” duygusal istismar şekilleri arasında en sık görülen olarak bulunmuştur (Runyan, Corrine ve Ikeda, 2002). Çin'de 997 çocuk ve anne-babaları üzerinde yapılan çalışma sonuçlarına göre, ebeveynlerin şiddet içermeyen disiplini en yaygın disiplin metodu olarak kullandıkları bulunmuştur. Buna rağmen, çocuğa kötü muamelenin yaygınlığının yüksek olduğu ve psikolojik şiddetin en yaygın çocuğa kötü muamele şekli olduğu saptanmıştır (Cui, Xue, Connolly ve Liu, 2016).

Duygusal istismar, diğerk istismar türlerine göre daha sık karşılaşılan bir olgudur. Ancak bulguların daha gizli olması sebebi ile fark edilmesi, tanılanması ve yasal olarak ispat edilmesinde zorluklar vardır (Kara ve ark., 2004; Taner ve Gökler, 2004).

Sosyal ve kültürel yapının duygusal istismarı oluşturan nedenler açısından etkili olduğu görülmektedir. Duygusal istismar toplumun her kesiminde görülmekte, ancak toplumdaki izole yaşayan ailelerde daha yoğun ve sık rastlanmaktadır. Buna ek olarak, işsizlik, yoksulluk, suçluluk, olumsuz fizik koşullar duygusal istismar riskini arttıran faktörler arasındadır. Anne-babanın çocuğın bakımında kontrole dayalı bir tutumlarının olduğu, çocuğa karşı düşmanca davranıldığı ve şefkat gösterilmediğı ailelerde çocuklar gelişim ve davranış sorunları göstermektedir (Polat, 2007).

1.2.4. İhmal

İhmal, sağlık, eğitim, beslenme, barınma, güvenlik, duygusal gelişim alanlarında çocuğın gelişim ve iyi olma halinin ebeveyn ya da diğerk aile üyeleri tarafından yerine getirilmemesidir (WHO ve International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect,2006).

Fiziksel ve cinsel istismara göre çok daha soyut olduğu için ihmalin tanımlanmasının yapmak zordur. Çocuğın öncelikli ve ana gereksinimlerinin ve sağlık, barınma, beslenme, giyim gibi bakımsal ihtiyaçlarının ebeveynleri veya bakım veren kişi tarafından karşılanmaması olarak ihmalin tanımı yapılabilir (Polat, 2001). İstismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu oluşu, ihmal ve istismarı ayırıcı çizgidir (Aral ve Gürsoy, 2001).

İhmal tanısı alan olguların %77'sinin “çocuğın ev kazalarından koruyamama” şeklinde gerçekleştiğı belirlenmiştir (Koç ve ark., 2014) Bir diğerk çalışmada 7-18 yaş

arası çocukların yaşadığı en yaygın ihmal şeklinin yalnız bırakılmak olduğu saptanmıştır (UNICEF Türkiye ve SHÇEK, 2010).

1.3. Çocuk İstismarı Sıklığı (Epidemiyoloji)

Dünya Sağlık Örgütü (2013) tarafından tutulan dünya çapındaki istatistik verilerine göre, kadınların yaklaşık olarak %25-50'si ve erkeklerin %5-10'u çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, tüm çocukların %25-50'sinin fiziksel olarak istismar edildikleri rapor edilmiştir (Akt. Konuralp, 2014).

Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Departmanının (U.S.Department of Health and Human Services [DHHS]) 2009 yılında, Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Bilgi Sistemi (NCANDS) 2007 verileri ile hazırladığı raporda, Amerika genelinde %59 oranında ihmal, %10.8 oranında fiziksel istismar, %7.6 oranında cinsel istismar, %4.2 oranında duygusal istismar görüldüğü bildirilmektedir. Bu raporda ayrıca, çocuk istismar ve ihmalinin en sık yaşandığı çocuk yaş grubu 4-7 arasındadır. Bunu 8-11 yaş grubu ve 12-15 yaş grubu takip etmektedir (DHHS, 2009; Akt. Chasan, 2010).

Briere ve Elliot'un (2003) yaptıkları bir çalışmada, genel kadın popülasyonunun yaklaşık olarak %32'si ve erkeklerin %14'ü çocukluk dönemi cinsel istismarı ve kadınların %20, erkeklerin %22'si çocukluk dönemi fiziksel istismarı bildirmişlerdir. Tüm katılımcıların %37'si çocukken hem cinsel hem de fiziksel istismar tanımlamışlardır. Cinsel istismar öyküsü olan katılımcıların yaklaşık %20'si hem fiziksel hem cinsel kötü muameleye maruz kaldıklarını bildirmişlerdir.

UNICEF ve SHÇEK'in yaptığı araştırmada Türkiye'de 7-18 yaş arası çocukların %56'sı fiziksel olarak istismar edildikleri, % 49'unun duygusal ihmale maruz kaldıkları ve %10'unun cinsel olarak istismar edildikleri ve bu istismarlara

maruz kalan çocukların %25'inin ebeveynleri tarafından duygusal olarak ihmal edildikleri saptanmıştır (UNİCEF Türkiye ve SHÇEK, 2010).

Çocuk istismarı konusunda Türkiye'de yapılan araştırmalarda, duygusal istismarın %78 oranla ilk sırada yer aldığı saptanmıştır (Bahar, G., Savaş ve Bahar, A., 2009). Zoroğlu ve arkadaşları'nın (2001) İstanbul'da 839 lise öğrencisi üzerinde bir çalışmada, çocukluk çağı örselenme yaşantılarından; ihmalin oranı %16.5, duygusal istismarın oranı %15.9, fiziksel istismarın oranı %13.5, cinsel istismarın oranı %10.7 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %34.8'i en az bir çocukluk çağı travma yaşantısı bildirmiştir.

Koç ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada Ağustos 2009-2010 yılları arasında çocuk istismarı tanısı almış 89 vaka incelenmiştir. Sonuç olarak, % 49.4 cinsel istismar, % 24.7 fiziksel istismar, % 14.6 ihmal ve %11.2 duygusal istismar olgusu saptanmıştır. Fiziksel istismar olgularının % 45.4 'ünde, cinsel istismar olgularının %20.4'ünde duygusal istismarın eşlik ettiği belirlenmiştir. Alikışıfoğlu ve arkadaşlarının (2006) Türkiye'de 1955 lise öğrencisi ile yaptığı bir araştırmada, katılımcıların % 13.4'ünün cinsel istismar ve %1.8'inin enste maruz kaldığı bulunmuştur.

Koç ve arkadaşlarının (2014) yaptığı bir araştırmaya katılan 112 öğrencinin %20.5 'inin fiziksel istismara, %45.5'inin duygusal istismara ve %21,4'ünün cinsel istismara uğradığı saptanmıştır. Kız öğrencilerden %20'sinin fiziksel, %45.4' ünün duygusal, %22'sinin cinsel istismar; erkek öğrencilerden %30'unun fiziksel, %70'inin duygusal, %44.4'ünün cinsel istismar bildiriminde bulunduğu belirlenmiştir (2014).

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü kayıtlarına bakıldığında, 2002-2005 yılları arasında Türkiye genelinde 15 yaşını bitirmemiş çocuklara yönelik “küçükleri baştan çıkarma, ırza geçme ve iffete saldırı” suçlarına ilişkin 18 bin 788 açılan davada 21 bin 111 çocuğun mağdur olarak yer aldığı görülmüştür (Topçu, 2009).

1.4. Cinsiyete Göre İstismar

Zeren ve arkadaşlarının (2012) ülkemizde yaptığı bir çalışmaya göre erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre fiziksel, cinsel ve duygusal örselenmesi belirgin düzeyde yüksek bulunmuştur. Bir diğer çalışmada ise, kız ve erkek çocuklarının fiziksel istismara uğrama oranlarının aynı olduğu fakat cinsel istismara maruz kalanların % 56.8 'inin kız olduğu belirlenmiştir (Koç ve ark. 2012).

Kızların erkeklere oranla 4 kat daha fazla cinsel istismara uğradıkları görülmektedir (Glaser, 2002; aktaran Aktepe, 2009). Cinsel istismara uğramış erkek çocuklarının yaşadıklarını anlatmakta isteksiz olmalarının sebepleri, bu konuda yardım aramanın erkeklik kavramına yakışmayacağı ve homoseksüel olarak değerlendirilme düşünceleri olabilir (Pereda, Guilera, Forns ve Gomez-Benito, 2009).

Türkiye' de yapılan bir araştırmada temas içeren cinsel istismara maruz kalan çocuklar arasında, istismar davranışlarından dokunma, öpme ve okşamanın kız çocuklarında, anal sürtünmenin erkek çocuklarda yüksek oranda saptandığı belirtilmiştir (Akbaş ve ark., 2009).

Cui ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha çok fiziksel istismar bildirdikleri ve bu istismarın baba tarafından yapıldığı bulunmuştur. Ayrıca, annelerin babalara göre

hem kız hem de erkek çocuklarına daha çok psikolojik şiddet ve fiziksel ceza uyguladıkları saptanmıştır. İhmal açısından bakıldığında cinsiyet farkı bulunmamıştır. Polat (2001), annelerin, kız çocuk ve ergenleri erkek çocuk ve ergenlere göre daha çok duygusal istismara maruz bıraktıklarını belirtmiştir.

1.5. Çocuğu İstismar Edenler Kimlerdir?

İstismarın failleri, anne-babalar, diğer aile üyeleri, bakıcılar, arkadaşlar, aile dostları, yabancılar, otorite sistemindeki kişiler mesela öğretmenler, askerler, polis memurları, din görevlileri olabileceği gibi, sağlık çalışanları veya çocuklar olabilir (WHO, International Society for Prevention of child abuse and neglect, 2006).

UNİCEF'in SHÇEK işbirliği ile Türkiye'de yaptığı çalışmada (2010), 7-18 yaş arası çocukların %49' unun anne, baba, öğretmenleri ve arkadaşları tarafından duygusal olarak istismar edildikleri ortaya çıkmıştır.

İzmir'de yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, fiziksel istismarın %32.5'inin öğretmen, %28.5'inin baba, %25.4'ünün anne ve %13.8'inin arkadaş tarafından uygulandığı; duygusal istismarın ise %41.7'sinin anne, %38.3'ünün baba, %31.5'inin öğretmen ve %21.2'sinin arkadaş tarafından uygulandığı saptanmıştır (Göregenli, 2004; Akt. Konuralp, 2014).

Aileler çocuğun gelişimini olumsuz şekilde etkileyecek zaman zaman şiddete kadar varan davranışları ve istismarı farkında olmayarak sergileyebilmektedirler (Bahar, Savaş ve Bahar, 2009). Ankara Eğitim ve araştırma Hastanesi Çocuk Polikliniğini ve Acil Servisi'ne Şubat 2011- Şubat 2012 tarihleri arasında başvuru yapmış ve 0-18 yaşları arasında çocuğu olan 1043 anne ve baba ile yapılan çalışmada, anne ve babaların %17.4' ünün zaman zaman çocukların dövülmeyi hak ettiğini belirttiği, %12.1'inin de bazen çocukların anne-babaları ya da öğretmenleri

tarafından dövülebileceğini belirttiği saptanmıştır. (Dallar Bilge ve ark., 2013). Toplumumuzun %48'i terbiye etme amacıyla çocuğun cezalandırılması gerektiğini düşünmekte ve bu cezalar içerisinde %68 oranla en fazla "çocuğa dayak atmak" görülmektedir (Polat, 2007).

Sosyo-ekonomik statüsü düşük olup ilk defa anne olan ve çocukluk döneminde ağır fiziksel istismara uğramış annelerin ebeveynleri ile destekleyici bir ilişkisi olan annelere göre kendi çocuklarını istismar etme olasılıkları 12.6 kez daha fazladır (Ertem, Leventhal ve Dobbs, 2000).

Cinsel istismar vakalarında istismarı yapan kişilerin aile bireyleri veya akrabalar olduğu bilinmektedir. Cinsel istismar durumları dışında faillerin %77 ihtimalle aileden olduğu, %11 ihtimalle diğer akrabalar olduğu, %5 oranın bakımla ilgilisi olmayan kişiler ve %2 oranın çocuğun bakımı ile ilgilenen diğer kişiler olduğu saptanmıştır. Bütün istismar türleri açısından bakıldığında çoğu çocuk istismarı faili 20-40 yaş aralığındadır ve kadın failer erkeklere göre biraz daha fazladır. Fakat cinsel istismar bakımından değerlendirildiğinde erkek failer daha ön planda yer almaktadır (Akt. Kara, Biçer, Gökalp, 2004).

Gazi Üniversitesi Çocuk Koruma Biriminde yapılan bir araştırmada ergenlik döneminde cinsel istismara uğrayanlarda, failerin tamamının erkek olduğu, %33.3 akran istismarının, %25.9 yabancı istismarının, %14.8 öz baba istismarının ve %7.4 bir erkek akraba istismarının olduğu görülmektedir (Akt. Aktepe, 2009). Ülkemizde yapılan bir çalışmaya göre cinsel istismar faillerinin %40.7-%66.7 oranlarında tanıdık olduğu saptanmıştır (Akbaş, 2009).

Ensest istismarının olduğu ailelerde sosyal izolasyon sıklıkla görülmektedir. İstismar eden baba cinsel açıdan engellendiğinde evlilik dışı ilişkiler yerine cinsel

anlamda kendi çocuklarına yönelmektedir (Özen ve Şener, 1997).

1.6. Çocuk İstismarının Kısa ve Uzun Süreli Etkileri

Çocukluk dönemi istismar ya da ihmali gelişim gerilikleri, bilişsel bozulma, duygu düzenleyememe, kaygı, depresyon, düşük okul performansı, suç davranışı, intihar eğilimleri, kendine zarar verme, alkol ve madde kullanımı gibi birçok psikopatolojik sonucu tanımlar. Ayrıca güvensiz bağlanmaya ve duygu düzenlenmesinde bozulma gibi istismara bağlı travma ile ilgili sorunlara yol açar (Dixon ve ark., 2009; Finzi ve ark., 2001; akt.Finzi-Dottan ve Harel, 2014).

Yapılan araştırmalar cinsel istismar öyküsü olan ergenlerin geniş oranda duygusal ve davranışsal problemler sergilediğini göstermektedir. Araştırmacılar cinsel istismara uğramış ergenlerin daha çok depresyon, genel psikolojik distres (sıkıntı), davranış sorunları ve agresyon, düşük özgüven ve madde kullanımı problemleri bildirdiklerini bulmuşlardır. Çocuk cinsel istismarı ile karşılaştırıldığında daha az sayıda olan çocuğun fiziksel istismarı çalışmalarının sonuçlarına göre, çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalan ergenler, maruz kalmayanlara göre daha yoksul bir sosyal yeterlilik, azalmış dil yeteneği, daha çok genel uyum zorlukları ve daha düşük okul performansı sergilemişlerdir (Meyerson, Long, Miranda, Marx, 2002).

Yapılan bir çalışmada, sadece fiziksel istismara maruz kalan bireyler maruz kalmayanlar ile karşılaştırıldığında, yetişkin psikopatolojilerinin artan oranda olduğu tespit edilmiştir. Sadece fiziksel istismara maruz kalan bireyler, istismara uğrayanlar ile kıyaslandığında yetişkin psikopatolojilerinin düşük oranda olduğu saptanmıştır (Afifi, Brownridge, Brian ve Sareen, 2006). Çocukluk döneminde cinsel ve fiziksel istismara maruz kalma, 16-25 yaş arasındaki akıl sağlığında kaygı

bozuklukları, depresyon, davranış bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, intihar düşünceleri, intihar girişimleri ve madde bağımlılığını içeren risklerin artması ile ilişkili bulunmuştur. Çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma, sonraki akıl sağlığında bulunan risklerdeki tutarlı artış ile ilişkilidir. Çocukluk dönemi fiziksel istismara maruz kalmanın sonraki akıl sağlığı üzerinde daha zayıf ve daha az tutarlı etkileri vardır (Fergusson, Boden ve Horwood, 2008).

Cinsel istismara maruz kalmış bireylerde, istismar kişilerarası ilişki başlatma, kurma ve bu ilişkileri devam ettirme becerileri üzerinde olumsuz etki göstermektedir. Bu kişiler ya aşırı yakınlık ihtiyacı hissedip fazla sayıda ve fazla beklenti duydukları, kontrol edici tarzda ilişkiler kurmaktadır ya da ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki çocukluk çağı cinsel istismara maruz kalmış kadınların yakın ilişkilerinde partnerlerini daha olumsuz algılamakta ve partnerleri ile sorun yaşamaktadırlar (Akt. Aktepe, 2009).

Fiziksel istismara uğrayan çocukların yetişkinliklerinde empati ve moral değerlerde bozulma ve antisosyal davranış bozuklukları görülür (Elliman ve Lynch, 2000). Fiziksel istismarın kişisel uyum üzerinde belli etkileri vardır. Şiddet suçu, intihar girişimi ve şiddet mağduru olmayı içeren şiddet davranışlarının içinde bulunma olasılıklarında artışa sebep olur. Buna ek olarak, çocukluk döneminde istismara uğrayanların alkol kötüye kullanım/bağımlılığa daha çok eğilimli oldukları ve kaygı bozukluklarına daha çok yönelim gösterdikleri görülmektedir (Fergusson ve Lynskey, 1997).

Duygusal istismar, bebeklikte gelişiminde gerilik, okul öncesi dönem çocuklarda duygusal ve sosyal sorunlar, okul çağındaki çocuklarda zayıf duygusal ve sosyal bağlılık, öğrenme güçlükleri ve davranışsal sorunlar, ergenlerde ise kişisel,

sosyal ve genel uyumsuzluk, kendini kabul düzeyinde düşüş, akademik başarısızlık, düşük benlik algısı, depresyon, obsesif-kompulsif davranışlar, anksiyete, sosyal fobi, yeme bozuklukları ve özkıyım problem ve psikopatolojik rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Akt. Şimşek ve Cenkseven-Önder, 2011) Çocukluk döneminde görülen duygusal istismarın çocukluk döneminde maruz kalınan fiziksel istismara göre, yetişkinlik döneminde benlik algısı, suçluluk, depresyon, saldırganlık ve kişiler arası sorunlarda daha fazla etkisi vardır. (Adalı, 2007; Akt. Şimşek ve Cenkseven-Önder, 2011).

Wind ve Silvern'in (1994) yaptıkları bir çalışmada, fiziksel istismara maruz kalmamış ancak çocukluk döneminde umursanmamış, sıcak ve samimi bir ebeveyn sevgisi almamış yetişkinlerin çocukluk döneminde sadece fiziksel istismara uğramışlara göre depresyon açısından yüksek risk ve daha düşük özgüven sergiledikleri bulunmuştur.

Duygusal olarak kötü muamele gören çocuklar daha sıklıkla ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde depresyon, kişilerarası hassasiyet ve ilişkilerinde zorluklar gibi birçok sorun sergilemişlerdir (Riggs ve Kaminski, 2010). McCarty ve Taylor'ın (1999) araştırmasında güvensiz bağlanma ve çocuk istismarı arasında bağ kurulmuş, çocukluk çağı duygusal istismarına maruz kalanların ilişki geliştirme ve devam ettirme zorlukları yaşadıkları belirtilmiştir.

2. BAĞLANMA

Bowlby'ye göre, bağlanma davranışı insanlar ve üst düzey canlılarda bulunan, tehlike içerikli uyarılar karşısında güvenli bir sığınak olarak görülen

kişiyeye yakınlaşmayı sağlamak için gelişen içgüdüsel eğilimdir (Erdoğan, 2010). Bowlby'ye göre bağlanma doğduktan sonra bebeğin hayatta kalabilmesi için gerekli olan ihtiyaçlarının bir yetişkin tarafından karşılanması sonucunda yetişkin ile bebek arasında kurulan duygusal bağın oluşmasıdır (Hazan ve Shaver, 2000). Duygusal bağ kurma eğilim ve ihtiyacı, yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri amacı ile gerekli aynı zamanda gelişimsel bakımdan fonksiyonel olan bağlanma sistemini ifade eder (Buist, Decovic, Meews, van Aken, 2004).

2.1. Bowlby 'nin Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramı ilk olarak 1958 senesinde İngiliz bir psikanalist ve psikiyatrist olan John Bowlby'nin bağlanma terimini kullanması ile oluşmuştur. (Cikili Uytun, Oztop, Esel, 2013). Dünya Sağlık Örgütü'nün 1950 yılında Bowlby'den evsiz çocukların ruh sağlığı konusunda tavsiyede bulunmasını istemesi üzerine çocuk bakım ve psikiyatrisi alanında yaptığı çalışmalar sonucunda (1951) Bowlby, bebek ve küçük yaştaki çocukların tatmin ve haz aldığı annesi ile arasında yakın, sıcak ve süreğen bir ilişkinin ruh sağlığı için gerekli olduğu sonucuna varmıştır (Bowlby, 1969).

Bağlanma kuramı(Bowlby, 1969/1982, 1973) çocukların doğuştan bir bağlanma sistemine sahip olduğunu, bu sistemin bağlanma duyguları ve davranışlarından oluştuğunu önermektedir. Bu sistem anne ile yakınlığı sağlayarak bebeğin tehlikeden korunması amacıyla gelişmiştir. Bowlby, bebekler destek ve korunma ihtiyacı içinde olduklarında, yakınlık arayışının bağlanma davranışı sisteminde birinci strateji olarak doğal bir reaksiyon olduğunu ileri sürmüştür. Morsünbül ve Çok'un (2011) aktardığına göre, bağlanma sisteminin işlevi bebeğin bakım verene yakın olması ve bebeği dışarıdan gelecek tehlikelere karşı korumasıdır.

Bağlanma sistemi içindeki en temel hedef, bakıcı ile kurulacak yakınlığın korunmasıdır. Bu yakınlığın muhafaza edilmesi ile bebeğin gelişimini güven içinde sağlayabileceği bir alan oluşur. Yakınlık, bebek için çevresini keşfettiği ve tehlike durumunda korunduğu bir sığınak işlevi görür.

Bebeklik döneminde bağlanma aşamalar halinde gerçekleşir. Meme arama, başı döndürme, emme, yutma, parmak emme, yakalama, beslenme saatlerine hazırlanma davranışları ile doğumdan sonra bağlanma kendisini göstermektedir. Sekizinci haftaya gelindiğinde, bebek bakım verenine gülümser, uzun süreli göz teması kurar, diğer insanlara göre bakıcısına daha çok ses çıkarır. Bebek bakıcısına yönelmeye başlamıştır ve kendini daha rahat hissettiği yer bakım vereninin yanındır (Kaplan ve ark., 1994; Akt. Sosyal ve ark., 2005).

Doğumundan sonra bebek bağlanma davranışlarını ulaşılabilir olan herhangi bir kişiye yönlendirebilir. Fakat, altıncı ay ile birlikte bütün “normal” bebekler, bu davranışları, tek bir kişiye yönlendirirler. Bu kişi birincil bağlanma figürüdür. Birinci bağlanma figürü ile bebekler yakınlık kurmak ister ve ondan ayrı kalmaya karşı direnç göstermezler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu figürü seçerken herhangi bir sıkıntı ya da rahatsızlık durumunda onun rahatlamasını sağlayacak olumlu ve yararlı tepkiler verebilen kişinin olması bebek için önemlidir. Bağlanılan kişinin stresli yaşantılar karşısında üç ana fonksiyonu vardır: Yakınlık sağlama (proximity maintenance), güvenlik üssü (secure base) ve güvenli sığınak (safe haven). Bowlby, doğumun ardından bebeklerin stres durumunda güvenlik hislerini artırmak ve yakınlığı korumak için çaba gösterdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple yakınlık sağlayan bir bağlanma figürü bebek için güvenliğin simgesi haline gelir. Bu dönemde temel güven ve güvensizlik duygusu bebeğin gereksinimlerinin karşılanma derecesine göre

gelişmektedir (Hazan ve Shaver, 2000). Bebeğin herhangi bir nedenle sıkıntıda olduğu veya korktuğu zamanlarda, bakıcı, bebeğin rahatlamak ve tekrardan güvende hissetmek için geriye dönebileceği bir “güvence üssü” (secure base) fonksiyonu görmektedir. Ayrıca, bakıcı bebeğin keşif gibi bağlanma dışı davranışlara girebilmek için zaman zaman ayrılıp geri döndüğü bir “güvenli sığınak” (safe haven) görevi görmektedir (Balcı,2011; akt. Yücel,2014). Bowlby (1988) *yakınlık sağlama* (yakınlık arayışı ve ayrılık protestosunu içeren), *güvenli sığınak* ve *güvence üssü* 'nün bağlanmanın tanımlayıcı özellikleri olduğunu ve bir bağlanma ilişkisinin temel işlevleri olduğunu önermektedir.

Prenatal (doğumöncesi) dönemde fetus annenin duygulanımlarına cevap verebilmektedir. Bu dönemde annenin vücudunda oluşan değişiklikleri kabullenmesi, daha anne karnında olan bebeğine olumlu duygular aktarabilmesi, annenin karnına dokunarak bebeğin tensel olarak hissedilmesi, bebeğin kabulü, annenin fetüse ilişkin oluşturduğu tasarımların içeriği bağlanma ilişkisi için önemlidir (Kemp ve Page, 1986; Akt. Soysal ve ark., 2005).

Goodfriend (1993) bebeklik döneminde bağlanma figüründen ayrılmanın ileriki yaşlarda hastalık ve yorgunluk kendisini gösterdiğini, doğum gerçekleşikten hemen sonra çeşitli nedenlerle annelerinden ayrılarak özel bakıma alınmış bebeklerin yemek yemedikleri, yüzlerinde sürekli üzgün bir ifade olduğu, sosyal geri çekilme yaşadıkları, gelişimlerinin yavaşladığı ya da durduğunu belirtmiştir. Bağlanma ilişkisindeki yetersizlikler ve yoksunluklar, çocuğun ilerideki kişilerarası ilişkilerinde ve kişilik yapısında, çeşitli problemlerin oluşabileceğinin işaretleri olarak kabul edilmektedir (Pearson ve ark. 1993; Akt. Soysal, Bodur, İşeri, Şenol, 2005).

Çoğunlukla anne birincil bağlanma figürüdür. Ancak bir çok bebekte babayla

da temel bağlanma iyi olmaktadır. Baba-bebek bağlanma ilişkisinin niteliği ve bağlanma şekli anneye bağlı olarak şekil almaktadır. Eğer ki hem anne hem de baba uyarıcı kaynağı olur ise, bebeğin her iki ebeveyne de güvenli olarak bağlanması ihtimaldir. Bebek anne ve babasının farklı kişiler olduğunu babasının giyim, ses tonu, tepkiler, dokunuş ve kokusunun anneye göre farklı olması ile öğrenmektedir. Annesinden ayrıldığı zamanlarda farklı bir sevgi kaynağı olarak babası yanında olduğu için ve aynı şekilde babasından ayrıldığında da anne yanında olduğu için bebek rahattır. Babanın ilk 1 yıl içerisinde bebeğin tüm bakım faaliyetlerine doğrudan katılması baba ile bebek arasındaki bağlanmanın sağlıklı bir şekilde tesis edilmesi için gereklidir (Biller, 1993).

2.1.1. İçsel Çalışan Modeller

Bakıcı ile tekrarlanan etkileşime dayanarak, bebek ne beklediğini öğrenir, davranışlarını buna göre şekillendirir ve erken yaşlardaki bu beklentiler bilişsel temsillerin temelini oluşturur (Bowlby,1973). Bowlby'ye göre, çocuk kendisini güvende hissetmek için bakım verenin fiziksel varlığı olmasa da bağlanma figürünün sembolik bir temsilini kullanır (Bacon ve Richardson, 2001). Bilişsel temsiller, Bowlby'nin kuramında “içsel çalışan modeller” (internal working models) olarak adlandırılmıştır. İçsel çalışan modeller, çocuğun kendisi ve başkalarına ilişkin bilişlerinden oluşur ve bakım verenin tepkileri ile alakalıdır. Gereksinim duyduğunda bakım vereninden destek alan ve olumlu tepkiler gören çocuk, bakıcının destekleyici, ulaşılabilir ve güven duyulabilir olduğuna ilişkin bilişsel temsiller oluşturur. Diğer yandan, bakım veren çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız kalır veya birbirini tutmayan tepkiler verirse, çocuk kendisini destek görmeye ve sevmeye değmeyen biri olarak ve bağlanma figürünü de reddedici olarak algılar (Bowlby, 1973). Bu şekilde benlik

modeli ve başkaları modelleri oluşur. Bowlby'ye (1988) göre bu benlik ve başkaları modelleri sonraki yakın ilişkilerde düşünce, duygu ve davranışları yönlendirici bir etkiye sahiptir.

Cohn ve Tronick (1987), annenin gülümsemesi, “ce” türü oyunlar oynaması ve hayvan sesleri çıkartması ile bebeğine olumlu duygu ifadelerini aktardığını, bunun da bebeklerde olumlu duygular uyandırdığı ve duruma uygun tepkiler gösterdiklerini belirtmişlerdir. Doğduktan sonraki ilk aylarda anne ve bebeği arasında kurulan bu ilişki şekli gelecekteki ilişki şemalarının ilk göstergesi olarak görülmektedir (Akt. Soysal ve ark., 2005). Annenin bebeğin yüzüne hoşnutluk ve mutluluk ile bakarak aynalaması ile bebek kendisini “iyi” olarak algılayacak ve bu algı daha da güçlenerek yaşantısında devam edecektir. (Öktem, 2011).

2.2. Bağlanma Stilleri (Bağlanmada Bireysel Farklılıklar)

Bowlby'nin bebeklerle yapmış olduğu gözlemler sonucunda oluşturduğu kurama ait tüm teorik bilgiler Ainsworth ve arkadaşları tarafından laboratuvar ortamında çeşitli deneysel çalışmalarla test edilmiştir. Ainsworth ve arkadaşları (1978) bebeğin birincil bağlanma figüründen ayrı kaldığı zamanlardaki tepkileri konusunda “Yabancı Durum Testi” (Strange Situation) olarak düzenlenen önemli bir çalışma yapmışlardır. Ainsworth'un deneysel çalışması, Bowlby'nin kuramını (1988) desteklenmiştir (Holmes, 1993).

Ainsworth ve arkadaşlarının “Yabancı Durum Testi” çalışmasında 1 yaşında olan çocuklar alınmış oldukları bir oyun odasında 20 dakikalık periodlar ve 8 farklı oturumdan oluşan bir uygulama ile gözlenmiştir. Bu 20 dakikalık periodlar sırasında bebeğin annesi ve bir yabancı odaya girip çıkmıştır. Bebeğin bağlanma şeklini ortaya çıkaracak biçimde annenin yabancı bir ortamda tekrarlayan bir şekilde ve zaman

zaman içerisinde bir yabancı olduğu durumlarda bebeğinden ayrılması bu çalışmadaki temel amaçtır. Bunun sonucunda bebeğin bu süreçte vermiş olduğu tepkiler gözlemlenerek bebeklerin ne tür bağlanma örüntüleri sergiledikleri araştırılmak istenmiştir (Bretherton, 1992).

Yabancı Durum Testi yönteminde, bebeklerin davranışları yabancı çevre, bir yabancı ile etkileşim ve birincil bakıcıdan (çoğunlukla anne) iki defa kısa ayrılma olan üç stres unsuru ve bakıcı ile yeniden bir araya gelme dilimi altında gözlenmiştir. Bu stresli durumlar yakınlığı sürdürme, güvenli sığınak ve güvenlik üssü davranışları olan aktivasyon bağlanma davranışları ile sonuçlanır. Ainsworth bebeklerin yakınlık ve teması arayıp aramadıklarını ve ne zaman aradıkları, ne ölçüde bebeklerin böyle bir temasla rahatlatıldıkları ve kabul edildikleri ve bebeklerin keşfedici davranışlarının bakıcının varlığı ile kolaylaşmış kolaylaşmadığı üzerine odaklanmıştır (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

Ainsworth ve arkadaşları (1978), bebeklerin annelerinden ayrılma ve tekrar bir araya gelme sırasında gösterdikleri duygusal tepkilerine göre, anne ve çocuk arasındaki bağlanmayı üç kategoride sınıflandırmışlardır (Hazan ve Shaver, 1994).

Güvenli Bağlanma (Secure Attachment): Güvenli bağlanan bebeklerin, birincil bağlanma figürleri yanlarında bulunmadığı zamanlarda, çevreyi araştırma, yakınlığı koruyabilme ve bakım vereni güvence üssü olarak kullanabilme yetisi vardır. Anne - babanın yanlarından ayrılmasına tepki gösterirler. Fakat, ebeveynin geri dönüşüyle bebeklerin protesto davranışı yerini rahatlama ve keşfedici davranışlara bırakmaktadır.

Kaygılı/Kararsız Bağlanma (Anxious/Ambivalent Attachment):
Kaygılı/Kararsız bağlanan bebekler, bakıcıları yanlarında iken diğer kişilerle ve

çevre ile alakadar olurlar. Fakat, bir ayrılık durumundan hemen sonra bakım veren ile birlikte olmak istemekte diğer yandan ise bakıcıdan uzaklaşmak istemektedir, kararsız tepkiler göstermektedir.

Kaçınan Bağlanma (Avoidant Attachment): Kaçınan bağlanan bebekler, çevreyi araştıran davranışlarını bakıcı yanlarında iken devam ettirir ancak duygularını bakıcı ile paylaşmamaktadır. Fakat, bu şekilde bağlanan bebekler, bakıcı yanlarından ayrılıp ortama tekrar döndüğüne bebekler bakıcının dönmüş olmasına yönelik herhangi bir tepki göstermez, dikkatlerini o an yaptıkları işe verirler.

Son yıllarda araştırmacılar Dezoryante/Dezorganize Bağlanma (Main ve Solomon, 1990) olarak dördüncü bir grup tanımlamışlardır. Bu bağlanma, kaygı ile baş etmekte uygun bir stratejinin eksikliği ile fark edilebilir, kaçınan ve kararsız davranışların bir karışımı olarak kendini göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Bu bağlanma tarzına sahip çocukların birincil bakım verenlerinin depresif, istismar eden veya psikopatolojik eğilimler gösterdiği bilinmektedir (Main ve ark., 1985).

Bağlanma şekillerinin sürekliliği bağlanma kuramının ana görüşlerinden biridir. Bowlby, bu bağlanma yapısını “beşikten mezara kadar” şeklinde betimlemekte ve birincil bakım verenle kurulan bağlanma şeklinin sonraki diğerlerine de genellenebileceğini ifade etmektedir. Kalıcılığın iki ana nedeni vardır; a) aile içinde ebeveynlik davranışlarının göreceli kalıcılığı b) davranışsal yapılanmaların kendini gerçekleştiren doğası. Ancak birçok araştırmacı bu bakış açısını oldukça determinist bulmuş ve çocuğun mizacıyla ilgili değişkenlerin de araştırmalara katılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, bir mizaç özelliğinin, bakım verenin duyarlılığından daha iyi bir belirleyici olduğu ile ilgili genel bir kabul ediş mevcut değildir. Bebeklik döneminde oluşan bağlanma tarzının

yetişkinlikteki ilişkilerde etkileyici olması ile ilgili açıklayıcı sistem, genel olarak içsel işleyen modellere dayandırılmaktadır ve bu konuyla ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen bilgilerin ışığında yetişkinlik dönemindeki bağlanma ile ilgili farklı açıklamalar ortaya atılmıştır (Hazan ve Shaver, 1987).

2.3.Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Yetişkin bağlanma biçimleri ilk olarak Main, Kaplan ve Cassidy (1985) tarafından incelenmeye başlanmıştır. Main ve arkadaşları Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (YBG, Adult Attachment Interview) adında bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçek, yetişkin bireylerin şu anki yakın ilişkilerinin genel bir tanımını, çocukluk dönemlerine ait anılarını ve ebeveynlerinin çocuklukta gösterdikleri tavırlara ait anıları ve anne-baba ile şu anki ilişkileri ile ilgili sorulardan oluşmuştur. Main ve arkadaşları, bu yarı yapılandırılmış ölçeği oluştururken yetişkinlerin kendi çocukluk dönemlerine dair değerlendirmelerin şimdiki işlevsellikleri üzerinde belirleyici olabileceği görüşünden yola çıkmışlardır. Ainsworth'un sınıflamasıyla da tutarlı olan, güvenli otonom, kayıtsız, saplantılı ve çözümlenmemiş-dezorganize olmak üzere 4 yetişkin bağlanma kategorisi ortaya çıkarmışlardır.

Bowlby'nin teorisine göre, çocuklar zamanla bakım verenin deneyimlerini içselleştirirler. Bu şekilde erken dönem bağlanma ilişkileri gelecekte aile dışı ilişkiler için bir prototip oluşturur. Hazan ve Shaver (1987), bebeklikteki duygusal (affectional) bağların gelişimini açıklamak için Bowlby, Ainsworth, ve diğerleri tarafından geliştirilen bağlanma kuramının temel bileşenlerini, yetişkin romantik aşka uygun terimlere çevirmeyi amaçlamıştır. Bu çeviri, bebeklikteki başlıca üç bağlanma stilini-güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız- ve ilişki tarzı sürekliliğinin

kendilik ve sosyal yaşam zihinsel modellerine (Bowlby'nin içsel çalışan modelleri) kısmen bağlı olduğu fikrini merkezine oturtmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda, güvenli bağlanmanın en önemli belirleyicisinin çocuklukta aile ile sıcak ve sevgi dolu bir ilişki yapısının olduğunun altı çizilmektedir. Çocukluğunda ailesi tarafından kaçınan ve reddedici tavırlar gören yetişkinler, kaçınan bağlanan stiline sahip olarak kategorize edilmiştir. Kaygılı/Karasız bağlanma tarzında olan bireylerin aile ilişkilerini tanımlamaları hem sıcak hem de uzak olan tutarsız bir ilişki biçimindedir. Ayrıca, güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerin yakın ilişkide güçlük çekmediğini, ilişkilerinin sağlıklı ve uzun süreli olduğunu, kaygılı/karasız bağlanma stiline sahip olan bireylerin eşi idealize ettiği, eşleri tarafından terk edilmekten korktukları, kıskanç ve duygusal bakımdan dengesiz bir tavır sergilediklerini göstermiştir. Bağlanma Stili kaçınan olan yetişkinler ise yakın ilişki kurmaktan uzak durmaktadır, eşlerine soğuk davranmaktadırlar.

Çocuklukta bakım veren ile oluşturulan ilişkilerle yetişkinlik döneminde oluşturulan ilişkiler arasında çeşitli yönlerden benzerlikler vardır. Bağlanma figürü yanında ise ve ihtiyaçlarına karşı duyarlılık var ise çocuk kendisini güvende hisseder, aynı şekilde yetişkinler de eşleri ile birlikte olduklarında ve ihtiyaçları karşılandığında kendilerini güvende ve rahat hissederler (Bartholomew, 1997). Bazı açılardan benzer olmasına rağmen, yetişkin bağlanmasının çocuk bağlanmasından belirli farklılıkları vardır. İlk olarak, çocukluk bağlanması bütünleştiricidir, oysaki yetişkin bağlanması karşılıklıdır. Her iki eş hem bakım veren hem de bakım alanıdır. Ayrıca, bağlanma ilişkisi dışsal, gözlemlenebilir etkileşim seviyesinden içten temsil edilen inanç ve beklentilere doğru ilerler. Tam bir fiziksel rahatlama için bebekler fiziksel temasa ihtiyaç duyarken yetişkinler için birine dokunma ihtimalinin

düşüncesi rahatlamayı sağlar. Diğer bir fark, bebekler için genellikle anne ya da baba asıl bağlanılan kişidir, oysa ki yetişkinlikte bağlanılan kişi genellikle bir akran ya da cinsel partnerdir (Akt. Uytun ve ark., 2013).

Çocukluk döneminde öncelikli olarak ebeveynlere ait işlevleri akranlar karşılamaya başladığında, belli bir noktadan sonra bağlanma akranlara (arkadaşlara) geçer. Akranlardan sonra, bağlanma duygusal bir ilişkinin olduğu partnere geçer (Hazan ve Shaver, 1994). Hazan ve diğerleri (1991) çocukluk dönemi ve yetişkinlik bağlanma ilişkilerinin a) aktif/etkin yakınlık sürekliliği b) başkalarını güvenli sığınak olarak kullanma c) başkalarını güvence üssü olarak kullanma ile karakterize edildiğini savunmuşlardır (Akt. Fraley ve Davis, 1997).

Hazan ve Shaver (1987) bireylerin bağlanma davranışlarının ebeveynlerinden akranlarına geçişinin nasıl geliştiği ile ilgili modeli sunan araştırmacılarıdır. Bebeklik dönemi bağlanma ilişkisinin ana unsurları, ergenlik ve yetişkinlik yaşamlarında akran ilişkilerine başarılı bir şekilde birleşmektedir. Akranlara aktarılan ilk unsur yakınlık arama (proximity seeking), bunu rahatlık ve destek arayışı takip eder (güvenli sığınak-safe haven) ve son olarak özel birini güvenli bir dayanak olarak kullanmak takip eder (Crowell ve Waters, 1994).

Hazan ve Shaver (1987) yetişkin-yetişkin ilişkilerde en önemli ilk unsurun fiziksel yakınlık arama olduğunu aktarmaktadırlar. İlişkide yakınlık ihtiyacının zamanla azalma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. Aynı süreç bebekler ve ebeveynler arasında da olur. Bebeklik ve erken çocuklukta fiziksel yakınlık ihtiyacı azalır çünkü bebeğin anlama, tahmin etme ve bağlanma figürünün davranışlarını etkileme kapasitesi artar. Bakım verenin uygunluğu ve potansiyel desteğinin içsel çalışan modeldeki temsili ve çocuğun gelişen yetenekleri çocuğun kendini güvende

hissetmesine katkıda bulunur. Sonuç olarak çocuğun güvende hissetmek için sadece fiziksel temas ihtiyacı azalır. Yetişkin birey de partnerinin davranışını kendi içsel modeli ile birleştirebilir ve böylece partneri ile temas olmadığı zamanlarda da kendisini güvende hisseder (Crowell ve Waters, 1994).

Şekil 1. Bir bağlanma süreci aktarım modeli(Hazan ve Shaver, 1994)

BAĞLANMA DAVRANIŞININ TEMELİ		
	Ebeveynler	Akranlar
GELİŞİMSEL EVRE		
Bebeklik	yakınlığı koruma güvenli sığınak güvenli üs	
Erken Çocukluk		yakınlığı koruma
	güvenli sığınak güvenli üs	
Geç Çocukluk/ Erken Ergenlik		yakınlığı koruma güvenli sığınak
	güvenli üs	
Yetişkinlik		yakınlığı koruma güvenli sığınak güvenli üs

2.3.1. Dört Kategori Modeli-Yetişkin Bağlanma Stilleri

Bartholomew ve Horowitz(1991), Hazan ve Shaver'in üç kategori modelini takiben, benlik ve diğerleri olmak üzere iki boyutu olan Bowlby'nin içsel çalışan (bilişsel) modelleri üzerinde sınıflandırılan dört kategori modelini (güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu) önermiştir. Hem benlik hem de diğerleri modellerine olumluluk ve olumsuzluk boyutlarını eklemiştir. Olumlu kendilik, bireyin kendisini sevmeye ve desteklenmeye değer görmesini ifade ederken olumsuz kendilik bireyin kendilik saygısının düşük olması kendisini sevmeye değer görmemesini ifade etmektedir. Olumlu diğeri modeli, birey için önem atfeden diğeri insanların güvenilir olması ve kendisinin ihtiyaçlarına duyarlı olacaklarına olan inancı içermektedir. Olumsuz diğeri modeli, diğeri insanların güvenilmez ve reddedici olduklarına inanmasını ifade eder. Buna göre; güvenli bağlanma olumlu kendilik - olumlu diğerleri, korkulu bağlanma olumsuz benlik - olumsuz diğerleri, saplantılı bağlanma olumsuz kendilik - olumlu diğerleri, kayıtsız bağlanma olumlu benlik - olumsuz diğeri şeklindedir (Solmuş, 2008).

Şekil 2. Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modeli

		KENDİLİK(BENLİK) MODELİ	
		Pozitif	Negatif
BAŞKALAR MODELİ	Pozitif	GÜVENLİ(Yakınlığa karşı rahatlık ve otonomi)	SAPLANTILI(İlişkilerde saplantılı olma)
	Negatif	KAYITSIZ(Yakınlığa karşı kayıtsızlık ve karşı bağımlılık)	KORKULU(Yakınlığa karşı korku ve sosyal olarak içe çekilme)

Güvenli Bağlanma (Secure Attachment): Güvenli bağlanan bireyler kendilerinin sevilmeye değer olduğunu ve diğer insanların kabullenici, güvenilir ve duyarlı oldukları algısına sahiptir. Bu kişiler benlik (düşük kaygı) ve başkaları (düşük kaçınma) ile ilgili pozitif modele sahiptir.

Saplantılı Bağlanma (Preoccupied Attachment): Saplantılı bağlanan bireyler, diğerleri ile ilgili pozitif modele (düşük kaçınma) sahipken benlik ile ilgili negatif modele (yüksek kaygı) sahiplerdir. Kendilerini sevilmeye değer görmez ve başkalarını kabullenici, güvenilir ve duyarlı olarak algırlar. Bu bireyler başkaları tarafından algılanan reddedilme için kendilerini suçlarlar ve böylece başkaları ile ilgili diğerleri ile ilgili olumlu görüşlerini muhafaza ederler.

Kayıtsız Bağlanma (Dismissing Attachment) : Kayıtsız bağlanan kişiler, diğerleri ile ilgili negatif modele sahip ancak benlik ile ilgili pozitif modele sahiptir. Kendisini değerli görürken diğerlerini güvenilmez ve reddedici olarak değerlendirmektedir. Kayıtsız bireyler, reddedilme yaşadıkları kişilerin önemi azaltırlar ve böylece yüksek kendine güveni muhafaza ederler.

Korkulu Bağlanma (Fearful Attachment) : Korkulu bağlanan bireyler hem benlik hem de diğerleri ile ilgili negatif modele sahiptirler. Kendilerini sevmeye değer görmezken aynı zamanda diğer insanları da güvenilmez ve reddedici olarak algırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Araştırmacılar bağlanma çalışan modelleri ile yetişkinlerde sosyal ve duygusal adaptasyon arasında ilişkiyi incelemiştir. Main, çocukluk dönemi bağlanma ilişkilerinin yetişkinlikteki temsillerini araştırdığı Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'ni (Adult Attachment Interview) geliştirmiştir (George, Kaplan ve Main, 1987). Kobak ve Sceery (1988) Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'ni uygulayarak genç yetişkinlerin kendi (self) ve diğerleri (others) temsillerini incelemiştir. Güvenli katılımcıların kendilerini nispeten rahat ve diğerlerini destekleyici gördüklerini, kaçınan katılımcıların kendilerini rahat ve diğerlerini destek vermeyen olarak algıladıklarını ve saplantılı (kaygılı-dirençli) katılımcıların kendilerini sıkıntılı/endişeli ve diğerlerini destekleyici olarak algıladıklarını belirtmişlerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız ve korkulu stiller yakınlıktan kaçınma açısından benzerdir ancak olumlu benlik saygısını muhafaza etmek için başkalarının kabulüne duyulan ihtiyaç ile ilgili birbirinden farklılaşmaktadır. Benzer şekilde, saplantılı ve korkulu gruplar olumlu kendilik algısını devam ettirebilmek için başkalarına güçlü bir bağımlılık

gösterme bakımından benzerdirler. Ancak bu iki grup yakın bir ilişkiye girmeye hazır olma konusunda farklılaşmaktadır. *Saplantılı* bağımlılık ihtiyacını karşılamak için başkalarına ulaşmak için girişimde bulunurken, *korkulu* olası hayal kırıklıklarını en aza indirmek için yakınlıktan kaçınır. Saplantılı ve korkulu katılımcılar kişilerarası ilişki problemlerinde zıt modeller göstermişlerdir. Saplantılı katılımcılar problemleri ılımlı-dominant olarak merkeze alırken korkulu katılımcılar problemleri soğuk-pasif olarak merkeze alırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Aynı şekilde, Bartholomew ve Horowitz (1991) yakın ilişkilerde kaçınan olarak tanımlanan iki grubun (korkulu ve kayıtsız) başkalarına yakın olma ve güvenmede zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ancak bu iki grup içselleştirilmiş benlik değerini göstermede önemli derecede farklılık göstermektedir. Sadece kaygılı stilde sosyal güvensizlik ve yetersiz girişkenlik vardır. Her iki durumda da, kişinin yakın ilişkilerden kaçması, diğer insanlarla ilgili çalışan modellerini güncellemesine yardım edecek yakın ilişkiler kurma olasılığını baştan engellemektedir.

Bağlanma stilleri kişilerin duygu düzenleme stratejileri açısından farklılık göstermektedir. Güvenli bağlanan bireylerde sorunlarını kabul etme, olumsuz duyguların farkına varma, problem odaklı baş etme ve sosyal destek alma gibi güven temelli stratejiler gözlenmektedir. Kayıtsız bağlanan bireylerde ise kendini başkalarından ayırma yolu ile olumsuz duyguyu bastıran ve yok eden aşırı düzenleyici stratejiler gözlenmektedir. Saplantılı bağlananlarda iç aktivasyonu arttıran stratejiler, korkulu bağlanan bireylerde ise başkalarından kaçınma ve olumsuz duyguyla başa çıkamama gözlenmiştir (Declercq ve Willemsen, 2006).

Sümer ve Güngör (1999) de hem saplantılı ve hem de korkulu bağlanma stiline sahip olan bireylerin, kendilik değeri için başkalarına ihtiyaç duyduğunu

ancak saplantılı bağlanan yetişkinlerin ilişki içinde olma motivasyonlarının yüksek olduğunu ve bunun için çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık, korkulu bağlananlarınsa reddedilme ve hayal kırıklığı yaşamamak için yakınlık kurmaktan kaçındıklarını bildirmişlerdir. Bağımlılığın olumsuz benlik modeliyle, yakınlıktan kaçınmanın olumsuz başkaları modeli ile ilgili olduğu ve bağlanma stillerine göre farklılaştığı söylenebilir.

2.4. Yakın İlişkiler ve Bağlanma

Yakın ilişki kavramı, iki yetişkin arasında kurulan ve duygusal bir bağlanma, bir ya da birden fazla psikolojik ihtiyacı karşılama ve karşılıklı bağımlılık koşullarından en az birini karşılayan ilişkileri ifade etmektedir. Gönüllülük temelinde kurulan ve normal koşullarda uzun süren ilişkiler çoğunlukla yakın ilişki olarak kabul edilir (Beştav, 2007; Akt. Yücel, 2014).

Moss ve Schwebel (1993) yakınlığın bireylerin fiziksel sağlıklarını, sosyal gelişimlerini ve kendilerini ayarlama düzeylerini etkilediğini belirtmektedir. Gelişim dönemlerinin atlatılmasında, arkadaşlıkların iyileştirilmesinde, mutlu bir evlilik birliğinin oluşmasında yakınlık, tamamlayıcı bir role sahiptir. Moss ve Schwebel romantik yakınlığı fiziksel yakınlık, bağlılık, bilişsel yakınlık, duygusal yakınlık ve karşılıklılık olmak üzere beş faktörle açıklamışlardır.

Sternberg (1999) aşkın üç etkeni olduğunu ifade etmiştir: yakınlık, tutku ve bağlılık. Yakın dostluk ve bağlılık ile yakınlığı; aşk ilişkilerinde cinsel duyguları harekete geçiren bir öge olarak tutkuyu; birinin diğerini sevdiğinin ve aşklarını devam ettirmelerinin kararı olarak aşkı tanımlamıştır (akt. Atak ve Taştan, 2012).

Bağımsızlık yönelimi, karşı cinsle ilişki ve kimlik oluşturma sürecinde, deneme ve karar verme dönemleri ergenlikte başlar ve erken yetişkinlikte tam olarak

belirginleşir. Ergenlik döneminde flört ilişkileri kısa sürelidir, bir- iki hafta ya da bir- iki ay sürer, tam bir ilişki niteliği taşımaz. Genç yetişkinlikte ise aşkın taşıdığı anlam çok daha ciddi ve yakındır. Ergenlikte çıkma danslar, toplantılar, partiler gibi gruplarda gerçekleşirken erken dönem yetişkinlikte çift olarak çıkma şeklindedir ve daha çok duygusal ve fiziksel yakınlığı kapsamaktadır. Hatta cinsel ilişkilerle de sonuçlanmaktadır. (Arnett, 2004; Akt. Atak ve Taştan, 2012).

Bağlanma kuramı bakış açısından, herhangi bir yaşta iki kişi arasında bir yakın ilişkinin şekillenmesi, en yaygın görünümü ile fiziksel yakınlık bağlamı içinde gözlenir. Başka bir söyleyişle, bir bağlanma ilişkisinin şekillenebilmesi için, yakınlığı özendirici sağlam bir gücün olması gerekir. Bebeklikte, yakınlık, bağlanma sistemi ve bebeğin güvenlik ihtiyacı tarafından düzenlenip kontrol edilir. Yetişkin romantik ilişkilerinde, cinsel birleşme sisteminin (cinsel çekim) bağlanmanın biçimlenmesi doğrultusunda ilk adım olan yakınlık arayışı için, bir başka öncelikli özendirici olduğu ileri sürülmektedir (Dönmez, 2004).

Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkilerin bir bağlanma olarak ele alınabileceğini ve Ainsworth ve arkadaşlarının belirledikleri çocukluk bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde bağlanma arasında paralellik kurulabileceğini öne sürmüşlerdir. Buna göre, güvenli bağlanan bireyler diğerleri ile kolaylıkla yakınlık kurabilmekte, fazla yakınlaşma veya terk edilme ile ilgili herhangi bir kaygıları bulunmamaktadır.

Kaygılı/kararsız bağlanan bireyler, başkalarını kendileri yakınlık kurmaktan kaçındıkları, eşlerinin kendilerini gerçekten sevmedikleri ve birlikteliği devam ettirmek istemedikleri şeklinde düşünmektedirler. Kaçınan bağlanan bireyler ise başkalarının kendileri ile çok yakın ilişki kurmalarından rahatsız olmakta,

partnerlerinin kendilerine olmak istediklerinden daha yakın olmaya çalıştıklarını düşünmektedirler.

Hazan ve Shaver (1987), erken dönem olumsuz ilişki deneyimlerinin, kişinin içinde bulunduğu ilişkide düşük beklentileri olmasına sebep olduğu ileri sürmektedirler. Ancak bu aynı erken ilişkilerin kişiliklerin ilişkide hem bakım arama hem de sağlama davranışlarını etkileyebilmektedir. Bir ilişkinin başarısızlığı ya da tatmin etmeyen bir ilişkiye devam etme bireyin güvenlik/yakınlık ihtiyacını karşılayamamasına sebep olur. Aynı zamanda etkili bir bağlanma figürü olmada başarısızlığı doğurur (Crowell ve Waters, 1994).

Ebeveyn bebeğin keşfetme davranışını desteklediği ve ihtiyacı olduğunda onun için tetikte olduğu güvenini verdiği gibi, partner de diğerine kendisini keşif yapabileceği bir güvence üssü olarak kullanabileceğini göstermelidir. Güvence üssü “kalpler ve çiçekler” veya “seninle evlenmek istiyorum” dan ziyade “ben buradayım, burada olacağım, senin ne yaptığın, ne düşündüğün ve ne hissettiğinle ilgileniyorum. Bağımsız eylemlerini destekliyorum ve ihtiyacın olduğunda burada olacağıma güvenebilirsin” dir (Crowell ve Waters, 1994).

3. ÇOCUKLUK DÖNEMİ İSTİSMARI VE YAKIN İLİŞKİLERDE BAĞLANMA

Bağlanma kuramına göre istismar mağduru çocukların yetişkinlik dönemine kadar uzayan ilişki problemlerinin altında diğerlerine ait olumsuz içsel çalışan modelleri yatar. Örneğin, ebeveynin çocuğun rahat etme ve korunma ihtiyaçlarını görmezden geldiği durumda “değersiz ve yetersiz” bir benlik modeli ve “reddedici ve güvenilmez” bir diğerleri modeli oluşur. Bağlanma figürünün çocuğun rahat etme ve

korunma ihtiyaçlarını fark ederek aynı zamanda çocuğun otonomi ve bağımsızlık ihtiyaçına saygı duyması ile birlikte çocukta “kendine güvenen ve değerli” bir benlik modeli, “güvenilir ve destekleyici” bir diğeri modeli oluşur (Liem ve Bodewyn, 1999). Tepkisiz, duyarsız ya da travmatize edici bakım verenle olan ilişki çocuğun kendisine yönelik “değersiz (sevilmeyi hak etmeyen)”, diğeriye yönelik ise “ulaşılmaz ve reddedici” temsiller geliştirmesine neden olur (Hildyard ve Wolfe, 2002).

Cicchetti, Rogosch ve Toth (2006), evde reddedilme, şiddet, uygun yanıtların eksikliği gibi durumlar ile istismar edilen çocukların bağlanmalarının sürekli olarak güvensiz olduğunun görüldüğünü ifade etmişlerdir. Çocukluk döneminde istismara maruz kalan bireylerin ileriki hayatlarında kişilerarası olumlu ilişkiler kurma ve devam ettirmelerine zarar verici düşünce ve davranışlar edindikleri ileri sürülmektedir (Colman ve Widom, 2004). Fiziksel olarak istismar edilen çocukların içsel çalışan modellerinde diğeri ile ilişkiler, güç savaşı ve korkutma üzerine temsil edilmektedir ve kendilerini yetersiz ve değersiz olarak görmektedirler (Crittenden, 1992). Fiziksel istismara uğrayan çocukların, istismar edilmemiş çocuklara göre yüksek oranda güvensiz bağlanmaya, çoğu kez kaygılı/kaçıngan stile ve düşük oranda güvenli bağlanmaya sahip oldukları belirlenmiştir (Finzi ve ark., 2000).

Frederick ve Goddard'ın (2008) yaptıkları bir çalışmada çocukluk döneminde güçlük çeken ve istismar edilen 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bu katılımcıların arkadaş edinme ve sürdürmede zorluklar yaşadıkları, çoğunun istikrarsız ve sıklıkla şiddet içeren kişisel ilişkiler bildirdikleri görülmüştür. Ergenlik döneminde ebeveynlere ve akranlara güvensiz bağlanma yetişkinlikte romantik ilişkilerinde daha

çok kaygılı bağlanma şeklini yordamaktadır. Bu çalışma bağlanma teorisinin ebeveynlerle olan ilişkilerin yetişkinlikteki yakın romantik ilişkileri etkilediği varsayımını desteklemektedir (Pascuzzo, Cyr, Moss, 2013). Durmuşoğlu ve Doğru'nun (2009) çocukluk çağı örseleyici yaşantılarının ergenlik dönemindeki yakın ilişkiler üzerine etkisini inceledikleri çalışmalarında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile ilişkisel depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Durmuşoğlu ve Doğru'ya göre istismar sadece olayın yaşanmış olduğu dönemde değil bireyin tüm yaşamı boyunca etkisini gösteren bir konudur ve kişinin sosyal ilişkileri üzerinde bozulmalara yol açar.

Çocukluk döneminde fiziksel, cinsel ve duygusal istismar yetişkin romantik ilişkilerde olumsuz işleyişle ilişkili çıkmıştır (McCarty ve Taylor, 1999). Yapılan bir çalışmada istismara uğrayan katılımcılar uğramayanlara göre daha çok güvensiz bağlanma göstermişlerdir (Muller ve ark., 2000).

James'e (1994) göre ise istismar mağduru çocuğun kişilerarası problemlerinin kaynağında “güven ve bağlılık” konusunda yaşadığı yoğun çatışmalar yer alır. Kendisine yakın ve güven duyduğu biri tarafından istismar edilen çocuk bu ruhsal çatışmalar nedeniyle insanlarla olan ilişkisinde sık sık güçlük yaşar (Akt. Kaya, 2010). Benzer ilişkisel sorunların yetişkinlikte de yaşanıp yaşanmadığı çoğunlukla bilinmemektedir. Çocukluk örseleyici yaşantılarının yetişkinlikte görülen uzun vadeli sonuçlarına dair ve kişilerarası ilişkileri ölçümleyen araştırma sayısı çok azdır. Yapılan araştırmalarda da kötü muamele ve örselenme yaşantıları özellikle cinsel istismarı kapsamaktadır (Kaya, 2010). Zara-Page (2004) çocukluk dönemi cinsel istismar öyküsü olanların kaygılı, bağımlı veya travmatik ilişkiler geliştirdiklerini belirtmiştir. Tencer (2002) bir araştırmasında duygusal istismar ile yakın ilişkiler

arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Duygusal istismar mağdurlarının diğerlerine oranla daha az yakın ilişkiye girebildiklerini ve kişilerarası ilişkilerinde daha az başarılı olduklarını tespit etmiştir. (Akt. Durmuşoğlu ve Doğru, 2009).

Waters, Merrick, Trebboux, Crowell ve Albersheim (2000) Ainsworth Yabancı Durum Test'inde yer alan 12 aylık 60 tane bebeğin 50 tanesi (21 erkek, 29 kadın) ile 20 yıl sonra iletişime geçmiş ve Berkeley Yetişkin Bağlanma Görüşmesi'ni (Berkeley Adult Attachment Interview) uygulamıştır. Bu çalışmanın sonucunda bebeklerin %72'sinin yetişkinlik dönemlerinin başlangıcında aynı bağlanma kategorisi içinde oldukları, bebekliğinde güvenli olanların erken yetişkinliğinde de güvenli bağlanma kategorisinde olduğu, güvensiz bağlanan bebeklerin de yine erken yetişkinliğinde güvensiz bağlanma gösterdiği bulunmuştur. Annesi olumsuz yaşam olayı bildiren bebeklerin %56'sının bebeklikteki bağlanma şekli beliren yetişkinlikte değişmiştir. Bu şekilde bir kötü yaşam deneyimi bildirmeyen katılımcıların sadece %28'inde bağlanma sınıflandırmasının değiştiği görülmüştür. Bağlanma teorisinde de öngörüldüğü gibi, ebeveynin kaybı, ebeveynlerin boşanması, anne-baba veya çocuğun hayati tehlike içeren bir hastalığının olması, ebeveynlerde psikiyatrik bir hastalığın olması ve bir aile bireyi tarafından fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalma gibi olumsuz yaşam deneyimleri bağlanma şeklinin değişimde önemli bir rol oynamaktadır.

Yetişkin bağlanmasında rol oynayan bir diğer etken ebeveyn tutumudur. Ebeveynlik stili olarak aşırı koruyucu olan ailelerde büyüyen bireylerin romantik ilişkilerde de bağımlılığını devam ettirebileceği, kaygı getirmeyecek durgun bir ilişki ve kendisini olgunlaşmamışlık hali ile kabul eden uzun dönemli ilişkileri tercih etmeleri beklendik görünmektedir. Özerk yaklaşımla yetişen bireylerin ise bağımsız

hareket etme isteklerinin ilişki kurma ve aidiyet davranışlarından daha baskın olması ve mükemmeliyetçi tutumlarının romantik ilişkilerde kısa süreli bağlanım ve ilişkilere yönelmelerine sebep olabileceği düşünülebilir (Kalkan ve Epli Koç, 2010).

Bowlby'ye (1973) göre erken yaşlarda ebeveynleri ile arasındaki etkileşim sonucu çocuk, insanlara güvenip güvenmeyeceği ile ilgili içsel çalışan modeller geliştirmektedir. Bu içsel çalışan modeller de bireyin yaşam boyu ilişkilerini belirleyici rol oynamaktadır. Şüphesiz anne ve babasına güvenli bağlanan bireyler diğerleri ile olumlu bir etkileşim kurarlarken, güvensiz bağlanan bireyler diğerleri ile daha olumsuz bir etkileşim içinde olarak kişiler arası ilişkilerde olumsuz deneyimlere sahip olurlar.

ARAŞTIRMA

4. YÖNTEM

Üniversite öğrencileri arasında, çocukluk çağı istismar ve ihmalin yakın (romantik) ilişkilerde yetişkin bağlanma stillerine etkisini incelemek amacıyla oluşturulan araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın örnekleme ait özelliklere, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve elde edilen verilerin istatistiksel yöntemler kullanarak yapılan analizlerine yer verilmiştir.

4.1. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örnekleme 43 devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan toplam 690 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin okuduğu üniversitelerin dağılımını incelediğimizde; 186 (%27) 'sının Gazi Üniversitesi, 92 (%13.3)'sinin Selçuk Üniversitesi, 81 (%11.7)'nin İstanbul Üniversitesi, 52 (%7.5)'sinin İstanbul Kültür Üniversitesi, 49 (%7.1) 'unun Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 49 (%7.1) 'nın Üsküdar Üniversitesi, 41 (%5.9) 'inin Ahi Evran Üniversitesi, 33 (%4.8) 'ünün Osmangazi Üniversitesi, 10 (%1.4) 'nın Bahçeşehir Üniversitesi öğrencisi olduğu görülmektedir. 97 (%13.3) öğrenci ise, Ankara, Hacettepe, Beykent, Yıldız Teknik, Anadolu, Ufuk, Bilgi, İstanbul Teknik, Aydın, Fatih, Gelişim, Uludağ, Esenyurt, Erzincan, Marmara, Karatay, Necmettin Erbakan, Trakya, Gaziosmanpaşa, Erciyes, Süleyman Demirel, İstanbul Maltepe, Atatürk, Dumlupınar, Sakarya, Abant İzzet Baysal, 19 Mayıs, Haliç, Mersin, Kocaeli, Yalova, Nişantaşı, Arel ve Boğaziçi Üniversiteleri'nin öğrencileridir. Örnekleme oluşturan üniversite öğrencilerinin kimine ders ortamında ölçekler dağıtılarak, kimine araştırmacı tarafından direkt olarak

ulaşılarak, araştırmacının yakın çevresinde olan ve farklı Őehirlerde niversite öğrenimi gören öğrencilere ise ölçeklerin gönderilmesi suretiyle ulaşılmıştır. Toplamda 742 niversite ğrencisi çalışmaya katılmıştır ancak anketlerin yarısını doldurmuş olan 52 katılımcı değerlendirmeye alınmamıştır.

Katılımcıların 431 (% 62.5) 'i kadın , 259 (%37.5) 'u erkektir. Örneklemin yaş aralığı 19 - 43 ve yaş ortalaması 22.21 (SD=2.40) olarak saptanmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine dair herhangi bir sınırlama yapılmamıştır.

4.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmadaki veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu, ocuk örselenme Yaşantıları leği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanarak toplanmıştır.

4.2.1. Demografik Bilgi Formu (Sosyodemografik Form)

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcılara dair bazı sosyodemografik veriler elde etmek amacı ile geliştirilmiştir. Formda yaş, cinsiyet, medeni durum, okul, bölüm ve sınıf, çocukluk döneminde ebeveyni ile yaşayıp yaşamadığı ve romantik ilişki durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır. Etik kurallar göz önünde bulundurularak öğrencilere kimlik bilgilerini içeren sorular sorulmamıştır.

4.2.2. Çocukluk rselenme Yaşantıları leği (Y)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik hazırlanmış olan ölçeğin Türkçe uyarlaması ve geçerlilik, güvenirlik alışması Arslan ve Alparslan (1995) tarafından yapılmıştır.

Orijinal ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması madde bağımlısı bir grupta yapılmıştır. Ölçeğin fiziksel ve duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal alt ölçekleri belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları .79 ve .94 arasında bulunmuştur. Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .96, alt ölçeklerinin ise .94-.96 olarak saptanmıştır.

Çocukluk ve ergenlikteki örselenme ve ihmal yaşantılarını geriye dönük olarak tarayan ölçeğin Türkçe uyarlaması 40 maddeden oluşmakta, ölçekteki her madde “Ben çocukken” diye başlamakta ve o yaşantının başına geliş sıklığına bağlı olarak 5'li likert tipinde puanlanmaktadır. Yanıt seçenekleri “hiçbir zaman” “nadiren” “bazen” “sıklıkla” ve “çok sık” şeklinde verilmiş ve puanlama bu doğrultuda 1-5 arası likert tipi değerlendirme ile yapılmıştır. Ölçekten alınan toplam puan 40-200 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar, o tür kötüye kullanımın çocuklukta daha sık yaşandığını göstermektedir. Türkçe uyarlaması 3 alt ölçekten oluşmaktadır.

Duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal alt ölçeği 19 maddeden oluşmakta ve alınan puan 19-95 arasında değişmektedir.

Fiziksel kötüye kullanım alt ölçeği 16 maddeden oluşmakta ve alınan puan 16-80 arasında değişmektedir.

Cinsel kötüye kullanım alt ölçeği 5 maddeden oluşmakta ve alınana puan 5-25 arasında değişmektedir (Aslan ve Alpaslan, 1999).

4.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Özgün adı 'Experiences in Close Relationships' olan ölçek Brennan ve arkadaşları tarafından 1998 yılında yetişkinlik dönemi romantik ilişkilerdeki

bağlanma örüntüsünü ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden oluşmakta, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerini ölçmeyi amaçlayan iki alt ölçeği bulunmaktadır. Her bir boyut 18'er madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar bu iki boyut (kaygı ve kaçınma) üzerinden değerlendirilebilmektedir. Aynı zamanda bu boyutlardan aldıkları puanlar kullanılarak Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği Dörtlü Bağlanma Modeli ile uygunluk gösteren dört kategoriden biri içerisinde sınıflandırılabilir. Buna göre her iki boyuttan da düşük alanlar (düşük kaygı-düşük kaçınma) *güvenli bağlanmayı*, her iki boyuttan yüksek puan alanlar (yüksek kaygı-yüksek kaçınma) *korkulu bağlanmayı*, kaygı boyutundan yüksek, kaçınma boyutundan düşük alanlar *saplantılı bağlanmayı* ve kaygı boyutundan düşük, kaçınma boyutundan yüksek alanlar *kayıtsız bağlanma* stilini temsil etmektedir.

YİYE, Sümer (2006) tarafından 272 Türk üniversite öğrencisi (% 40'ı erkek,%60'ı kadın, yaş ortalaması 21.32) üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada Türkçe'ye uyarlanmasına yönelik psikometrik olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar faktör örüntüsü ve Dörtlü Bağlanma Modeli ile ilişkiler açısından önerilen doğrultudadır. Faktör analizi sonuçları YİYE'nin kaygı ve kaçınma boyutlarını temsil eden iki temel boyutunun Türk örnekleme üzerinde de gözlemlendiğini ve alt boyutların yüksek düzeyde iç tutarlığa sahip olduğunu göstermiştir. Her iki boyutun da yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu gözlenmiştir (kaygı boyutu için= .86, kaçınma boyutu için=.90). Bağlanma boyutları arasındaki değerlendirme yapılırken her iki boyuttan görece düşük puan alanlar güvenli, her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu bağlanma stiline sahip olarak kategorize edilmiştir. Düşük kaçınma ve yüksek düzeyde kaygının olduğu katılımcılar saplantılı; kaçınmaya ve düşük

düzeyde kaygının olduğu kişiler de kayıtsız bağlanma stili içerisinde sınıflandırılmıştır.

Yetişkinlikte romantik ilişkilerdeki bağlanma stilini ölçmeyi amaçlayan ölçeğin Türkçe uyarlaması 36 maddeden oluşmakta, her madde 7'li likert tipinde puanlanmaktadır. Yanıt seçenekleri “1- hiç katılmıyorum” “2- oldukça katılmıyorum” ,”3- katılmıyorum”, 4- kararsızım”,”5- katılıyorum”, “ 6- oldukça katılıyorum”, “7- kesinlikle katılıyorum” şeklinde verilmiştir.

Maddelerin Puanlandırılması:

Ters yüklü maddeler 3, 15, 19, 22., 25., 27., 29., 31., 33. ve 35. maddelerdir. Kaçınma skorunu hesaplamak için tek sayılı maddelerin ortalamaları alınırken kaygı skorunu hesaplamak için çift sayılı maddelerin ortalamaları alınmaktadır.

4.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Her katılımcıya sözlü olarak bilgi verildikten sonra bir zarf içerisinde yer alan Aydınlatılmış Onam formu ve ölçek bataryası katılımcılara sunulmuştur.

Araştırmada istismar yaşantıları ile ilgili bir ölçek kullanılacağından dolayı, araştırma öncesinde katılımcılara bir aydınlatılmış onam formu verilmiştir. Onam formu araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup, katılımcılara yazılı biçimde araştırmanın amacı ve bilgilerin gizliliği açıklanmış, gönüllülük esasının yanı sıra katılımcının ölçekleri tamamlamama hakkı olduğu bildirilmiştir. Araştırmaya katılım sonrası, konu ile ilgili yardım ya da danışmanlık almak isterler ise araştırmacıya ulaşabilecekleri telefon ve e-posta adresleri de verilmiştir.

Katılımcıların ölçekleri cevaplandırdıktan sonra kapalı zarf içerisinde uygulamacıya teslim etmeleri istenmiştir.

4.4. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Verilerin istatistiksel analizleri, bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin istatistiksel analizinde tanımlayıcı olarak sayı, yüzde ve ortalama değerlerine yer verilmiştir. Verilerin analizinde t testi , Ki-kare, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Post Hoc Tukey testi ve çift yönlü ANOVA yapılmıştır.

5. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen veriler, betimleyici istatistikler, hipotezlerin sınanması ve diğer analizler olmak üzere üç başlıkta sunulmuştur.

5.1. Betimleyici İstatistikler

5.1.1. Demografik Bilgilere Ait Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların 431 (% 62.5)'i kadın, 259 (%37.5)'u erkektir. Yaş aralığı 19-43 yaş, yaş ortalaması 22.21 ± 2.40 yaştır. Kadın (%97) ve erkeklerin (%95.8) tamamına yakınının bekar olduğu (Tablo 1), 18 yaşına kadar anne ve babayla beraber yaşadığı (K= % 91.6, E= %88.4; Tablo 2) belirlenmiştir. 18 yaşına kadar anne ve babayla beraber yaşamadığını belirtenlerin dağılımına baktığımızda kadınların %30.6'sının, erkeklerin %20'sinin annesiyle beraber yaşadığı görülmektedir (Tablo 3). Kadınların (% 43.6) ve erkeklerin (% 45.2) yarıya yakınının romantik ilişkileri olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 1. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Medeni Durumu	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	N	%	n	%
Evli	12	2,8	10	3,9	22	3,2
Bekar	418	97,0	248	95,8	666	96,5
Boşanmış	1	,2	1	,4	2	,3
Toplam	431	100,0	259	100,0	690	100,0

Tablo 2. Katılımcıların 18 Yaşına Kadar Anne Baba ile Yaşamaya Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	N	%	n	%
18 Yaşına Kadar Anne Babanızla mı Yaşadınız?						
Evet	395	91,6	229	88,4	624	90,4
Hayır	36	8,4	30	11,6	66	9,6
Toplam	431	100,0	259	100,0	690	100,0

Tablo 3. 18 Yaşına Kadar Anne Babayla Beraber Yaşamadığını Belirtenlerin Kiminle Birlikte Yaşadıklarına Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cevabınız hayır ise kiminle birlikte yaşadınız						
Sadece annemle	11	30,6	6	20,0	17	25,8
Sadece babamla	3	8,3	1	3,3	4	6,1
Büyükanne/büyükbabamla	6	16,7	4	13,3	10	15,2
Yakın akrabalarım	3	8,3	4	13,3	7	10,6
Diğer	13	36,1	15	50,0	28	42,4
Toplam	36	100,0	30	100,0	66	100,0

Tablo 4. Katılımcıların Romantik İlişki Durumlarına Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	N	%	n	%
Romantik ilişki durumu						
Var	188	43,6	117	45,2	305	44,2
Yok	243	56,4	142	54,8	385	55,8
Toplam	431	100,0	259	100,0	690	100,0

5.1.2. Ölçklere Ait Betimleyici İstatistikler

Bu bölümde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)'nin ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)'nin cinsiyete göre dağılımı ve cinsiyetler arasındaki farklılıkların sonuçları yer almaktadır.

Erkeklerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin fiziksel, cinsel ve duygusal alt ölçeklerinden kadınlara nazaran daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir (Tablo 5). Cinsiyetler arasındaki farklılığı belirlemek için Bağımsız Örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre, fiziksel istismar alt ölçeğinde ($t = -2.96$, $df = 443.701$, $p < 0.01$), cinsel istismar alt ölçeğinde ($t = -3.86$, $df = 344.536$, $p < 0.001$) ve duygusal istismar ve ihmal alt ölçeğinde ($t = -5.42$, $df = 469.640$, $p < 0.001$) cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar belirlenmiştir.

Tablo 5. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)'nin Cinsiyete Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

ÇÖYÖ	N	Min.	Max.	Ort.	SS
Kadın					
Fiziksel istismar alt ölçeği	419	16,00	48,00	21,90	5,92
Cinsel istismar alt ölçeği	429	5,00	17,00	5,45	1,42
Duygusal istismar alt ölçeği	410	19,00	86,00	30,68	11,02
Erkek					
Fiziksel istismar alt ölçeği	249	16,00	52,00	23,50	7,22
Cinsel istismar alt ölçeği	252	5,00	21,00	6,13	2,55
Duygusal istismar alt ölçeği	245	19,00	71,00	35,86	12,30
Toplam					
Fiziksel istismar alt ölçeği	668	16,00	52,00	22,50	6,48
Cinsel istismar alt ölçeği	681	5,00	21,00	5,70	1,94
Duygusal istismar alt ölçeği	655	19,00	86,00	32,62	11,78

Yakın ilişkilerde yaşantılar envanterinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde kadınlarda birinci sırada korkulu (% 27.9), ikinci sırada kayıtsız (%26.7) bağlanma stili, erkeklerde birinci sırada güvenli (%35, 5), ikinci sırada saplantılı (%26.8) bağlanma stili görülmektedir (Tablo 7). Bağlanma stillerinin cinsiyete göre karşılaştırılması Ki-kare testi ile yapılmıştır. Bağlanma stili açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($X^2=17,42$, $df=3$, $p<0.001$).

Tablo 6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Cinsiyete Göre Dağılımı

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Güvenli	93	23,8	82	35,5	175	28,2
Korkulu	109	27,9	46	19,9	155	25,0
Saplantılı	84	21,5	62	26,8	146	23,5
Kayıtsız	104	26,7	41	17,7	145	23,3
Toplam	390	100,0	231	100,0	621	100,0

5.2. Hipotezlerin Sınanması

Hipotez 1- “Korkulu bağlanma stili olan bireylerin diğer bağlanma stili olan bireylere nazaran Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nden yüksek puan almaları, güvenli bağlanma stili olan bireylerin diğer bağlanma stili olan kişilere nazaran Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nden düşük puan almaları beklenmektedir.” yönündeki hipotezimizi sınamak için tek yönlü ANOVA analizi uygulanmıştır. Fiziksel istismar alt ölçeği'nde bağlanma stillerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($F=10.29$, $df=3$, $p<.001$). Farklılığın hangi bağlanma stilinden kaynaklandığını belirlemek için Post Hoc Tukey testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre güvenli bağlanma stili ile korkulu bağlanma stili arasında ($p<.0001$), korkulu bağlanma stili ile de saplantılı ($p<.05$) ve kayıtsız ($p<.01$) bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeğinde de bağlanma stillerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($F=4.45$, $df=3$, $p<.01$). Tukey testi sonucuna göre farklılığın güvenli bağlanma stili ile korkulu bağlanma stili arasındaki

farktan kaynaklandığı bulunmuştur ($p<.01$). Cinsel istismar alt ölçeği ile bağlanma stilleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Bağlanma stillerine göre fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar ve ihmal alt ölçek puanları incelendiğinde güvenli bağlanma stili olanların her üç alt ölçek puanları diğer bağlanma stili olanlardan daha düşük bulunmuştur.

Tablo 7. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)'ne Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	N	Min.	Max.	Ort.	Std.
YİYE-Güvenli					
Fiziksel istismar alt ölçeği	174	16,00	44,00	20,83	4,82
Cinsel istismar alt ölçeği	174	5,00	17,00	5,48	1,55
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	168	19,00	67,00	30,43	9,54
YİYE-Korkulu					
Fiziksel istismar alt ölçeği	149	16,00	52,00	24,72	7,71
Cinsel istismar alt ölçeği	153	5,00	16,00	5,71	1,96
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	149	19,00	86,00	34,92	12,18
YİYE-Saplantılı					
Fiziksel istismar alt ölçeği	143	16,00	48,00	22,47	5,56
Cinsel istismar alt ölçeği	146	5,00	18,00	5,83	1,95
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	137	19,00	69,00	33,17	11,61
YİYE-Kayıtsız					
Fiziksel istismar alt ölçeği	142	16,00	51,00	22,22	6,97
Cinsel istismar alt ölçeği	140	5,00	21,00	5,83	2,32
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	140	19,00	71,00	31,50	13,03

Hipotez 2- “Bağlanma stillerine göre Çocukluk Örselenme Yaşantılar Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi beklenmektedir.” yönündeki hipotezimizi sınamak için çift yönlü ANOVA analizi uygulanmıştır.

Çocukluk çağı istismar alt ölçekleri üzerinde cinsiyet ve boyutun ana etkisine ve cinsiyet-boyut etkileşimine 2 (cinsiyet: kadın, erkek) x 4(boyut: korkulu, güvenli, saplantılı, kayıtsız) iki yönlü ANOVA analizi ile bakılmıştır. Fiziksel istismar alt ölçeği üzerinde cinsiyet x boyut etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, $F(3)= 3.82$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}= .02$. Cinsiyetin, $F(1)= 15.67$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}= .02$ ve boyutun, $F(3)= 12.12$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.06$, ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Cinsel istismar alt ölçeği üzerinde cinsiyet x boyut etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, $F(3)= 4.46$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}= .02$. Cinsiyetin, $F(1)= 27.45$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}= .04$ ve boyutun, $F(3)= 3.75$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}=.02$, ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Duygusal istismar alt ölçeği üzerinde cinsiyet x boyut etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş, $F(3)= 4.58$, $p<.01$, $\eta^2_{\text{partial}}= .02$. Cinsiyetin, $F(1)= 32.54$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}= .05$ ve boyutun, $F(3)= 5.62$, $p<.001$, $\eta^2_{\text{partial}}=.03$, ana etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 8. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)'ne ve Cinsiyete Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

YİYE-Güvenli	Kadın			Erkek		
	n	Min-max	Ort.±SS	n	Min-max	Ort.±SS
Fiziksel istismar alt ölçeği	93	16 -40	20.32 ± 4.65	81	16- 44	21.41 ± 4.97
Cinsel istismar alt ölçeği	93	5 -17	5.46 ± 1.70	81	5- 13	5.49 ± 1.36
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	89	19 -67	28.11± 8.87	79	19- 62	33.04 ± 9.65
YİYE-Korkulu						
Fiziksel istismar alt ölçeği	106	16- 46	24,05±6.71	43	16- 52	26,37±9.66
Cinsel istismar alt ölçeği	109	5- 12	5,40±1.22	44	5- 16	6,48±2.99
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	106	19- 86	33,55±12.38	43	19- 64	38,30±11.10
YİYE-Saplantılı						
Fiziksel istismar alt ölçeği	83	16- 48	22,46±5.99	60	16- 37	22,48±4.93
Cinsel istismar alt ölçeği	84	5- 11	5,55±1.28	62	5- 18	6,22±2.56
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	80	19- 69	32,72±12.02	57	19- 64	33,79±11.08
YİYE-Kayıtsız						
Fiziksel istismar alt ölçeği	101	16- 43	20,77±5.33	41	16- 51	25,80±9.04
Cinsel istismar alt ölçeği	103	5- 15	5,40±1.42	37	5- 21	7,05±3.62
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	99	19- 62	28,14±9.35	41	19- 71	39,63±16.73

5.3. Diğer Analizler

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ölçeği ile 18 yaşına kadar anne babayla birlikte yaşama arasındaki farklılığa bağımsız örneklem t testi ile bakılmıştır. Fiziksel istismar alt ölçeğinde ($t= -3.21$, $df= 73.577$, $p<0.01$) ve duygusal istismar ve ihmal alt ölçeğinde ($t= -2.73$, $df= 70.786$, $p<0.01$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. 18 yaşına kadar anne babayla birlikte yaşamayanların fiziksel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 9). Cinsel istismarda ise istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar belirlenmemiştir.

Tablo 9. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin 18 Yaşına kadar Anne-Baba ile Yaşama Durumuna Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

18 Yaşına Kadar Anne Babanızla mı Yaşadınız?	N	Min.	Max.	Ort.	SS
Evet					
Fiziksel istismar alt ölçeği	605	16,00	52,00	22,22	6,38
Cinsel istismar alt ölçeği	616	5,00	21,00	5,71	1,97
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	592	19,00	86,00	32,14	11,40
Hayır					
Fiziksel istismar alt ölçeği	63	16,00	44,00	25,13	6,87
Cinsel istismar alt ölçeği	65	5,00	13,00	5,57	1,73
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	63	19,00	69,00	37,17	14,18

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ölçeği ile romantik ilişkinin varlığı arasındaki farklılığa bağımsız örneklem t testi ile bakılmıştır. Fiziksel istismar alt ölçeğinde ($t= 2.83$, $df= 559.411$, $p<0.01$), cinsel istismar alt ölçeğinde ($t= 2.57$, $df= 480.712$, $p<0.05$) ve duygusal istismar ve ihmal alt ölçeğinde ($t= 2.01$, $df= 567.095$, $p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Romantik ilişkisi olanların fiziksel, cinsel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 10).

Tablo 10. Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin Romantik İlişki Durumuna Göre Puan Aralıkları, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Romantik İlişkiniz var mı?	N	Min.	Max.	Ort.	SS
Var					
Fiziksel istismar alt ölçeği	300	16,00	52,00	23,30	7,26
Cinsel istismar alt ölçeği	301	5,00	21,00	5,93	2,38
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	288	19,00	86,00	33,68	12,71
Yok					
Fiziksel istismar alt ölçeği	368	16,00	51,00	21,84	5,69
Cinsel istismar alt ölçeği	380	5,00	17,00	5,52	1,50
Duygusal istismar ve ihmal alt ölçeği	367	19,00	69,00	31,79	10,93

Bağlanma stilleri ile romantik ilişki durumu arasındaki farklılığa bakmak için Ki-kare testi uygulanmıştır. Romantik ilişkisi olanlar ile olmayanlar arasında

bağlanma stilleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($X^2=52,80$, $df=3$, $p<0.001$). Romantik ilişkisi olanların en fazla güvenli bağlanma stiline, olmayanların saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 11). Bağlanma stilleri ile 18 yaşına kadar anne babayla yaşama durumu arasındaki farklılığa da bakılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 11. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Romantik İlişki Durumuna Göre Dağılımı

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	Var		Yok	
	n	%	n	%
Güvenli	105	37,6	70	20,5
Korkulu	49	17,6	106	31,0
Saplantılı	84	30,1	62	18,1
Kayıtsız	41	14,7	104	30,4
Toplam	279	100,0	342	100,0

TARTIŞMA

Bu araştırmada, çocukluk çağı istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemi yakın(romantik) ilişkilerdeki bağlanma üzerine etkisi incelenmiştir.

Türkiye'nin farklı şehirlerinde bulunan 43 devlet ve özel üniversitede okuyan 690 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, katılımcıların tamamına yakınının bekar ve aileleri ile birlikte yaşayan kişiler olduğu, yarıya yakınının da romantik ilişkisi olduğu saptanmıştır.

Çocukluk çağı istismar yaşantılarının belirlenmesi amacı ile araştırmada kullanılan ÇÖYÖ ölçeğinin fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olmak üzere 3 alt ölçeği bulunmaktadır. Yapılan çalışmada, istismara uğradığını bildiren katılımcılarda fiziksel istismar ortalaması 22.5, cinsel istismar ortalaması 5.7 ve duygusal istismar ortalaması 32.62 olarak saptanmıştır. Ortalamanın altında istismar puanı elde ettikleri görülmektedir. Ancak öğrencilerin fiziksel ve duygusal istismar yaşantılarının cinsel istismar yaşantılarından daha fazla olduğu saptanmıştır. Yücel (2014) çalışmasında üniversite öğrencilerinin ÇÖYÖ fiziksel istismar alt ölçeği ortalamasını 25.5, cinsel istismar ortalamasını 9.5 ve duygusal istismar ortalamasını 52.1 olarak saptamıştır. Yücel'in sonuçları araştırmamızın sonuçlarından yüksek bulunmuştur. Yücel'in çalışmasının bizim çalışmamızın sonuçlarından farklılaşan diğer bir bulgusu ise duygusal ve cinsel istismarın fiziksel istismardan daha fazla bildirilmesidir. İnhanlı (2016)'nın çalışmasında da katılımcılar tarafından en çok bildirilen istismar yaşantısı duygusal istismarken, en az bildirilen istismar yaşantısı fiziksel istismardır.

Ülkemizde istismar olgularının sıklığı ve dağılımı ile ilgili kesinleşen ve

resmiyet kazanan herhangi bir veri olmaması (Zoroğlu ve ark., 2001) ile birlikte ülkemizde yapılan araştırmalar, toplumumuzda fiziksel cezanın özellikle geleneksel ailelerde disiplin yöntemi olarak kullanıldığını göstermektedir (Ayan,2007). Türkiye’de yapılan çalışmalarda duygusal istismarın en sık uygulanan istismar türü olduğu görülmektedir (Turhan ve ark., 2006). Birçok istismar mağdurunun, cinsel istismar öykülerinin bir sır olarak kalması gerektiği düşüncesi ise, geçmişte yaşadıkları ve duyguları hakkında konuşmalarını engeller, istismar öykülerini kimseyle paylaşmaz, bastırmak ve unutmak için çaba harcarlar (Zara-Page, 2004). Çalışmamızda fiziksel ve duygusal istismarın cinsel istismara nazaran daha fazla saptanmasında cinsel istismarın paylaşımının zorluğu olabilir.

Erkeklerin her üç istismar alt ölçeğinden de (fiziksel, cinsel ve duygusal) kadınlara göre daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Benzer şekilde erkeklerde üç tür örselenme yaşantılarının daha fazla olduğu başka çalışmalarda da tespit edilmiştir (İdiğ Çamurluoğlu, 2016; İnhan, 2016; Zeren ve ark., 2012; Aslan ve Alpaslan, 1999). Ancak istismar yaşantıları açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit eden çalışmalar da mevcuttur (Yücel, 2014; Bostancı ve ark., 2006). Çin’de, anne ve babaları tarafından örselenen çocuklar arasında yapılan bir çalışmada, erkek çocukların kız çocuklarına göre daha çok fiziksel olarak kötüye kullanıldıkları, duygusal istismar ve ihmal açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Cui ve ark., 2016). Özen ve ark. (2004) ‘nın yürüttüğü çalışmada, fiziksel istismar her iki cinsiyette de aynı düzeyde iken, duygusal ve cinsel örselenme erkek çocuklarında daha yüksek olarak saptanmıştır.

Yürütülen çalışmada, bağlanma stillerinde kadınların korkulu bağlanma stili, erkeklerin ise güvenli bağlanma stili bildirdikleri bulgulardan biridir. Farklı

çalışmalarda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha güvenli (Erözkan,2011; Konyalıoğlu, 2002) ve kız öğrencilerin ise daha korkulu bağlanma stiline sahip oldukları (Erözkan, 2011; Çelik, 2004) bulunmuştur. Utaş'ın (2014) bir devlet üniversitesinin Sağlık Yüksekokulu'nda 383 hemşirelik öğrencisi ile yaptığı araştırmada, kadınlarda diğer bağlanma stillerine göre korkulu bağlanma, erkeklerde diğer bağlanma stillerine göre kayıtsız bağlanma puanları daha anlamlı çıkmıştır. Işınsu (2003), ikili ilişkilerde erkeklerin güvenli bağlandıklarını, kadınların ise kaçınan ve korkulu bağlandıklarını saptamıştır. Erdoğan (2010) 'ın çalışması ile Sümer'in 22 yaş ve üstü üniversite mezunları ile yaptığı çalışmada ise cinsiyetler arasında bağlanma stilleri açasından anlamlı bir fark bulunamamıştır.(2006). Chodorow (1975, 1995), bebeğe bakım veren annenin, bakım verme özelliklerinin bebeğin cinsiyetine göre değiştiğini, anne-kız çocuğu ve anne- erkek çocuğu arasındaki ilişkide fark olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Anne, kız çocuğu ile daha yakın bir özdeşim ilişkisi kurarken bilinçdişi bir şekilde erkek çocuğun bireyselleşmesini desteklerken diğer yandan kız çocuğunun bu konuda cesaretini kıracaktır (Zara ve Özdemir). Kız ve erkek çocuklarının farklı şekillerde toplumsallaştırıldıkları Türkiye'de, kızların evde daha çok zaman geçirdiği, anne ve babaların daha korumacı davrandığı görülürken erkek çocukları daha özgür olmaya yönelik cesaretlendirilmektedir. (Güneri, Sümer ve Yıldırım, 1999). Erkek ve kadınların bağlanma stilleri arasındaki farklılık ebeveyn tutumu ve kültürel etkenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmamızda temel hipotezlerden biri korkulu bağlanma stili olan bireylerin güvenli bağlanma stili olan bireylere nazaran Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeğinden yüksek puan almalarıdır. Fiziksel ve duygusal

istismar bildiriminde bulunan grupta korkulu bağlananların puanlarının güvenli bağlanmalara göre daha yüksek olduğu saptanarak hipotez desteklenmiştir. Korkulu bağlanma stili olanların saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili olanlardan fiziksel istismar alt ölçeğinde daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Cinsel istismar ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Araştırmalar göstermektedir ki çocuğu istismar edenler çoğunlukla aile bireyleridir. Çocuğun aile bireyleri tarafından istismar edildiği durumlarda aile ile çocuk arasındaki ilişki zedelenmekte ve çocuğun ailesine olan güveni zarar görmektedir. Aileye duyulan bu güvenin zedelenmesi çocuğun bağlanma davranışını etkilemektedir. Bowlby'ye (1973) göre içsel çalışan modeller çocuk ve ebeveynleri arasındaki ilişki sonucu çoğun diğerlerine güvenip güvenemeyeceği ile ilgili olarak oluşmakta ve kişinin yaşam boyunca ilişkilerinde belirleyici etkindir. Ebeveynlerine güvenli bağlananların diğerleri ile olumlu bir etkileşim kurarlarken, anne - babasına güvensiz bağlananların diğerleri ile daha olumsuz bir etkileşim içine girerler.

Fiziksel istismara maruz kalan çocukların içsel çalışan modellerindeki temsillerine bakıldığında, benlik modellerinde kendilerini yetersiz ve değersiz olarak algıladıkları, başkaları modellerinde ise ilişkilerin güç savaşı ve korkutma üzerine temsil edildiği görülmüştür(Crittenden,1992). Fiziksel istismara uğrayan çocukların, istismar edilmemiş çocuklara göre yüksek oranda güvensiz bağlanmaya, çoğu kez kaygılı/kaçıngan(korkulu) stile ve düşük oranda güvenli bağlanmaya sahip oldukları belirlenmiştir (Finzi ve ark., 2000).

Bağlanma süreci, erken yaşlarda bağlanma figürleri ile kurulan ilişkilerin niteliğine göre kişide oluşan benlik ve başkalarının bilişsel temsillerini içeren içsel çalışma modelleri üzerine kurulmuştur. Çocukluk döneminde istismarı daha sıklıkla

yaşayan bireylerin kendini değersiz hissetme, sevilmeye layık görmememe duygularının olumsuz kendilik geliştirme, diğerlerinin güvenilmez olarak algılamaları olumsuz başkaları modelinin oluşması bireylerin daha çok korkulu bağlanma stili geliştirmesine sebep olabilir. Çocukluk döneminde daha az istismara maruz kalmış ya da hiç maruz kalmamış bireylerin daha çok güvenli bağlanma stili geliştirmelerindeki etken olumlu benlik ve olumlu diğerleri modeli geliştirmiş olmaları olabilir. Güvenli bağlananlar, kendini değerli ve sevilebilir olduğunu hisseder, diğer insanların kabul ediciliği ve cevap vericiliğine dair beklentileri vardır.

Çalışmamızda, güvensiz bağlanma stilleri kendi içerisinde değerlendirildiğinde korkulu bağlananların kayıtsız ve saplantılı bağlanan bireylere göre fiziksel ve duygusal alt istismar puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Korkulu bağlanma olumsuz kendilik ve olumsuz başkaları temsilleri üzerine kuruludur. Kayıtsız bağlanma ise olumlu kendilik ve olumsuz başkaları temsilleri üzerine, saplantılı bağlanma ise olumsuz benlik ve olumlu diğerleri temsilleri ile korkulu bağlanma stilinden farklılaşmaktadır.

Boyacıoğlu ve Sümer (2011), 222 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada bağlanma boyutlarının otobiyografik bellek özellikleri ve geçmişi kabul etme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Korkulu bağlanan kişilerin kayıtsız/kaçınan bağlananlara göre anılarını daha canlı anımsadıkları, olayları daha sıklıkla kendi yaşamlarına özgü olarak gördükleri, kayıtsız bireylerin anının sosyal içeriğini kontrol edip bastırdıkları, yaşadıkları olayları pek çok insanın yaşayabileceği olaylar olarak değerlendirdikleri bulunmuş, benliğin olumsuz duygulara ve olumsuz yönlerine devamlı olarak odaklanması ile, bağlanma kaygısının kişinin kendi geçmişine dair olumsuz yüklemeler yapmasına sebep olduğu görüşü belirtilmiştir.

McCarthy ve Maughan (2010), çocukluk dönemi olumsuz yaşantılar üzerine düşünme ve yavaş yavaş kabullenme becerisinin yaşamın sonraki aşamalarındaki yakın ilişkilerde olumlu işlevselliği kazanma becerisi ile ilişkili olduğu sonucu desteklemişlerdir. Çocukluk dönemi olumsuz yaşantı deneyimleri ile güvensiz bir şekilde baş etmeye çalışma yetişkinlik yaşantısında yakın ilişkileri başlatma ve sürdürmede sorunlar yaşamaya katkıda bulunur. Benzer bir sonuç da Colman ve Widom'un (2004) çalışmasında bulunmuştur. Erken çocukluk döneminde kötü muameleyle maruz kalmanın, bireyin kişilerarası sağlıklı ilişki kurma ve devam ettirme yeterliğini olumsuz etkilediği saptanmıştır. Çocuğa kötü muamelenin sosyal kaçınma ve geri çekilmeye sebep olabildiği ve yetişkinlerin romantik bir ilişki kurma ve sürdürme isteklerini de olumsuz etkileyebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hinnen, Sanderman ve Sprangers (2009)'ın yürüttükleri çalışmada ebeveynleri tarafından daha çok reddedilen, daha az ebeveyn desteği gören, daha az aile sıcaklığı ve uyumu içinde olan ve daha çok olumsuz çocukluk yaşantısı olanların güvensiz bağlandıkları ve kişisel travmaların (fiziksel ve cinsel istismar, ihmal gibi) yetişkin bağlanması ile ilgili olduğu saptanmıştır.

Riggs ve Kaminski (2010), 285 üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada çocukluk dönemi duygusal kötü muamelenin güvensiz yetişkin bağlanmasını doğrudan yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Akdağ'ın (2011) 100 ergen ile yürüttüğü çalışmasında da çocukluk döneminde cinsel istismara uğrayanların büyük çoğunluğunda (%75) korkulu bağlanma stili görüldüğü saptanmıştır.

Yücel (2014), 1234 üniversite öğrencisinde çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerini incelemek ve bunları

etkileyen çeşitli faktörleri saptamak amacı ile yaptığı çalışmasında, fiziksel istismar ile saplantılı bağlanma arasında, cinsel istismar ile korkulu bağlanma arasında, fiziksel ve cinsel istismar ile saplantılı bağlanma ve duygusal istismar ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)'nden elde edilen veriler sonucunda, istismar bildiriminde bulunan grubun saplantılı bağlanma puanlarının istismar bildiriminde bulunmayan gruptan yüksek olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Bağlanma stillerine göre Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesinin beklendiği yönündeki ikinci hipotezimiz de desteklenmiştir. İstismar alt ölçek puanları üzerinde cinsiyetin ve bağlanma stillerinin ana etkisi görülürken cinsiyet ve bağlanma stilleri birbiriyle etkileşime girdiğinde de etkisinin devam ettiği görülmektedir. Tek başına kadın ve erkekler arasında ve bağlanma stilleri arasında farklılık varken, cinsiyet ve bağlanma stilleri bir arada değerlendirildiğinde de etki devam etmektedir.

Yürütülen çalışmada, 18 yaşına kadar anne ve babası ile birlikte yaşamayanların fiziksel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur. Zeren ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada annesi boşanmış olan öğrencilerin daha çok duygusal istismara maruz kaldıkları bulunmuştur. Boşanmış ebeveynlerin çocuklarında (Yücel, 2014) ve parçalanmış aile tipi olan üniversite öğrencilerinde (Bostancı ve ark., 2006) fiziksel ve duygusal istismarın daha sık görüldüğü saptanmıştır.

Araştırmada romantik ilişkisi olanların fiziksel, cinsel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur. Romantik ilişkisi olanların en fazla güvenli

bağlanma stiline, olmayanların saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu saptanmıştır. Riggs ve Kaminski (2010), romantik ilişkisinde güvenli bağlanma stili olanların çocukluk dönemi kötü muameleden kaynaklanan olumsuz sonuçların daha iyi üstesinden gelme şanslarının olduğunu belirtmişlerdir.

Romantik ilişkisi olanların üç tür istismar puanlarının yüksek çıktığı ancak beklenilenin aksine güvenli bağlandıkları görülmüştür. Çalışmada romantik ilişkisi olan grupta istismara uğrayanların büyük çoğunluğu oluşturmadığı, istismar yaşantısı bulunmayan katılımcıların da olduğu, ayrıca bireylerin yaşadıkları ilişkinin olumlu niteliği ile çocukluk dönemi istismar yaşantılarına rağmen güvenli bağlanabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmamızda romantik ilişki süresinin, sayısının, ilişkisinin tatminin sorulmamış olması bu konuda yorum yapmamızı engellemektedir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bulunan sonuçlar bu sınırlılıklar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Çocukluk dönemi istismarını belirlemek için kullanılan ölçeklerin öz bildirim dayanağı çocukluk dönemi travma ve istismarı çalışan araştırmalarda sıkıntı oluşturmaktadır. Çocukluk anılarının değiştirilebileceği, yanlış hatırlanabileceği ya da kişilerin kendilerini açmak istemeyebilecekleri sebepleri ile bu tür anketlerin gerçek bilgiyi vermeyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmada, bireylerin fiziksel ve duygusal istismar tanımları konusunda daha farkındalık kazanmış oldukları düşünülürken halen cinsel istismarın daha hassas ve özel bir konu olması ve bir sır gibi saklanması gerektiği düşüncesi sebebi ile bireylerin daha az cinsel istismar bildirimde bulunmuş olabilecekleri düşünülmektedir.

Diğer bir sınırlılık bağlamayı etkileyen romantik ilişkinin süresi, sayısı, ilişkisinin niteliği gibi başka faktörlerin çalışmaya dahil edilmemiş olmasıdır.

Çalışmanın diğerk bir sınırlılığı ise örneklem grubunun çoğunluğunun yirmili yaşlarında ve üniversite öğrencilerinden oluşması ile çalışmanın genellenemeyeceğidir. Şu anki çalışmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak, farklı yaş grupları ile bağlanmada etkili olan diğerk faktörlerinde dahil edildiği daha geniş kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların fiziksel ve duygusal istismar yaşantılarının cinsel istismar yaşantılarından daha fazla olduğu saptanmıştır.

Erkeklerin fiziksel, cinsel ve duygusal istismar alt ölçeklerinden kadınlara göre daha yüksek puan aldığı saptanmıştır.

Bağlanma stillerinde kadınların korkulu bağlanma stili, erkeklerin ise güvenli bağlanma stili bildirdikleri saptanmıştır.

Fiziksel ve duygusal istismar bildiriminde bulunan grupta korkulu bağlananların puanlarının güvenli bağlanana göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Korkulu bağlanma stili olanların saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili olanlardan fiziksel istismar alt ölçeğinde daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur.

Cinsel istismar ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Tek başına kadın ve erkekler arasında ve bağlanma stilleri arasında farklılık varken, cinsiyet ve bağlanma stilleri bir arada değerlendirildiğinde de etkisinin devam ettiği saptanmıştır.

Katılımcılardan 18 yaşına kadar anne ve babası ile birlikte yaşamayanların fiziksel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur.

Romantik ilişkisi olanların fiziksel, cinsel ve duygusal istismar puanları daha yüksek bulunmuştur.

Romantik ilişkisi olanların en fazla güvenli bağlanma stiline, olmayanların saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu saptanmıştır.

Romantik ilişkiler, bireyin yaşam kalitesini ve doyumunu etkileyen bir faktördür. Dolayısıyla bu durum dikkate alındığında romantik ilişkileri olumsuz etkileyen faktörlerin ortaya konması toplum ruh sağlığı açısından önemlidir. Araştırmamız sonucunda çocukluk örselenme yaşantılarının, bireyin romantik ilişkilerinde bağlanma stillerini etkilediği ortaya konmuştur. Bu sonucun, çocuk istismarının engellenmesine yönelik çalışmalara, aile eğitimlerine, psikoterapilerde sağaltım çalışmalarına ve çocuk istismarının uzun süreli etkilerine dair literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Afifi, T. O., Brownridge, D.A., Cox, B.J. & Sareen, J. (2006). Physical punishment, childhood abuse and psychiatric disorders. *Child Abuse and Neglect*, 30, 1093-1103.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C, Waters,E. & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akbaş, S., Turla, A., Karabekiroğlu, K., Karakurt, M.N., Taşdemir G.N ve ark. (2009). Cinsel istismara uğramış çocuklar. *Adli Bilimler Dergisi*, 8, 24-32.
- Akdağ, S.T. (2011). Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki, *Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi*, Antalya
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Alikasifoglu, M. Erginoz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O. & Ilter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse and Neglect*, 30, 247-255.
- Altuğ, B.F. & Özkan, I. (1996). Bilişsel Süreçlerin Gelişimi. *Psikiyatri Bülteni*, 4(2), 58-64.
- Aral, N. & Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmali ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.
- Aslan, S.H. & Alpaslan, Z. N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk*

- Psikiyatri Dergisi*, 10 (2), 275-285.
- Atak, H. & Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (4), 520-546.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8 (3), 206-214.
- Bacon, H., Richardson, S. (2001). Attachment theory and child abuse: An overview of the literature for practitioners. *Child Abuse Review*, 10, 377-397.
- Bahar, G., Savaş, H.A., Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: individual and couple perspectives. *Br Journal of Medical Psychology*, 70, 249-263.
- Bartholomew, K., Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244.
- Biller, H.B. (1993). *Fathers and Families Paternal Factors in Child Development*. London, Auburn House.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., Çoban, Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi, *New Symposium Journal*, 44 (4): 189-194
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. Pinhan Yayıncılık İstanbul
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss. Vol:1, Attachment (2nd Ed.)* Newyork: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol:2, Separation*. Newyork: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: clinical applications of attachment theory*.

Routledge, London.

- Boyacığlu, İ. & Sümer, N. (2011). Bağlanma boyutları, otobiyografik bellek ve geçmişı kabul etme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 105-118.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Briere, J. & Elliot, D.M. (2003). Prevalence and psychological sequelae of self-reported childhood physical and sexual abuse in a general population sample of men and women. *Child Abuse and Neglect*, 27, 1205-1222.
- Buist, K.L., Decovic, M., Meesus, W.H. & van Aken, A.G. (2004). Attachment in adolescence: A social relations model analysis. *Journal of Adolescence Research*, 19, 826-850.
- Büyükşahin, A. (2001). Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Chasan, N. (2010). Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ilişkisi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Cicchetti, D., Rogosch, F. & Toth, S. (2006). Fostering secure attachment in infants in maltreating families through preventive interventions. *Development & Psychopathology*, 18, 623-649.
- Cikili Uytun, M., Oztop, D.B., Esel, E. (2013). Evaluating the attachment behaviour in during puberty and adulthood. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 177-189.

- Colman, R. & Widom, C. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospective study. *Child Abuse and Neglect*, 28, 1133-1151.
- Crittenden, P. (1992). Children's strategies for coping with adverse home environments: An interpretation using attachment theory. *Child Abuse and Neglect*, 16, 329-343.
- Crowell, J.A. & Waters, E. (1994). Bowlby's theory grown up: The role of attachment in adult love relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 31-34.
- Cui, N., Xue, J., Connolly, C.A. & Liu, J. (2016). Does the gender of parent or child matter in child maltreatment in China?. *Child Abuse and Neglect*, 54, 1-9.
- Çelik, Ş. (2004). The effects of an attachment-oriented-psychoeducational-group-training on improving the preoccupied attachment styles of university students. *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü. Ankara.
- Çiftçi, D. (2010). Kişinin algılanan ebeveyne bağlanma ile yetişkinlik döneminde akranlara ve duygusal ilişkilere bağlanma arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul
- Dallar Bilge, Y., Taşar, M.A, Kılınçoğlu, B., Özmen, S. & Tıraş, Ü. (2013). Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihtimali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri.. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 27-35.
- Declercq, F. & Willemsen, J. (2006). Distress and post traumatic stress disorders in and avoidance. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 256-263.

- Dönmez, A. (1999). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-49.
- Durmuşoğlu, N. & Doğru, S.S.Y. (2009). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 237-247.
- Dünya Sağlık Örgütü (2002). Şiddet ve Sağlık Konusunda Dünya Raporu.
- Elliman, D., Lynch, M.A. (2000). The physical punishment of children. *Arch Dis Child*, 83, 196-198.
- Erdoğan, F.E. (2010). Üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri ve kişilik bozuklukları. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Anabilim Dalı. Aydın.
- Erel, Ö. (2013). Üniversite öğrencilerinde dürtüsellik, riskli davranışlar ve istismar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 60-74
- Ertem, I.O., Leventhal, J. M. & Dobbs, S. (2000). Intergenerational continuity of child physical abuse: how good is the evidence. *Lancet*, 356, 814-819.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., Horwood, L. J.(2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child Abuse and Neglect*, 32 (6), 607-619.
- Fergusson, D.M., Lynskey, M.T.(1997). Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child Abuse and Neglect*, 21, 617-630.

- Finzi, R., Cohen, O., Sapir, Y. & Weizman, A. (2000). Attachment styles in maltreated children: A comparative study. *Child Psychiatry and Human Development*, 31(2), 113-128.
- Finzi-Dottan, R., Harel, G. (2014). Parents' potential for child abuse: an intergenerational perspective. *Journal of Family Violence*, 29, 397-408.
- Fraley, R.C. & Davis, K.E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationship. *Personal Relationships*, 4, 131-144.
- Frederick, J. & Goddard, C. (2008). Living on island: Consequences of childhood abuse, attachment disruption and adversity in later life. *Child and Family Social Work*, 13, 300-310.
- Goodfriend, M.S. (1993). Treatment of attachment disorder of infancy in a neonatal intensive care unit. *Pediatrics*, 1, 139-142.
- Guneri, O., Sümer., Z. & Yıldırım, A. (1999). Sources of self-identity among Turkish adolescents. *Adolescence*, 34(135), 535-546.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Psychological Inquiry*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (2000). Bağlanma: Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve (Çev: A. Dönmez), *Türk Psikoloji Bülteni*, 6, 29-50.
- Hilyard, K. L. & Wolfe, D.A. (2002). Child neglect: developmental issues and outcomes. *Child Abuse and Neglect*, 26, 679-695.

- Hinnen, C., Sanderman, R. & Spranger, M.A.G. (2009). Adult attachment as mediator between recollections of childhood and satisfaction with life. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 16, 10-21.
- Holmes, J. (1993). Attachment theory: a biological basis for psycgotherapy. *Br Journal of Psychiatry*, 163, 430-438.
- Işınsu, M. (2003). İkili ilişki biçim ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- İdiğ Çamurluoğlu, M.(2016). Üniversite öğrencilerine kendine zarar verme davranışı ve intihar olasılığının, çocuk örselenmeleri ve saldırganlıkla ilişkisi. *Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- İnhanlı, D. (2016). Madde Kullanımı ile Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- İşeri., E. (2008). *Cinsel İstismar*. Çetin, F.C., Pehlivanürk, B., Ünal, F., Uslu, R., İşeri, E., Türkbay, T. Coşkun, A., Miral, S., Motavallı, N,(editörler). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1. Baskı, Ankara, Hekimler Birliği Yayın Birliği.470-477.
- Kalkan, M. & Epli Koç, H. (2010). Romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimine ebeveynlik stillerinin etkisi:Geçici ilişkiler karşılık uzun dönemli bağlanım. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 947-956.
- Kara, B., Biçer, Ü. & Gökalp, A.S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Dergisi*, 47, 140-151.

- Kaya, F. (2010). Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.
- Konyalıoğlu, A.P (2002). Üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, E.M., Şahin, Ö., Güngör, E., Şahin Dağlı, F. & Derman, O. (2014). Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği Gençlik Kolu gönüllülerinin çocukluk dönemlerindeki istismar sıklığı, *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 24(4), 134-140.
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Korkmaz Çetin, S. ve ark. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi*, 47, 119-124.
- Konuralp, C.E. (2014). Revictimization among survivors of childhood maltreatment: abuse and neglect. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Korbin, J.E. (1991). Cross-cultural perspectives and research directions for the 21st century. *Child Abuse and Neglect*, 15(1), 67-77.
- Liem, J. H. ve Boudewyn, A. C. (1999). Contextualizing the effects of childhood sexual abuse on adult self and social functioning: An attachment perspective. *Child Abuse and Neglect*, 23(11), 1141-1157.

- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1 & 2), 66-104.
- McCarthy, G. & Maughan, B. (2010). Negative childhood experiences and adult love relationships: The role of internal working models of attachment. *Attachment and Human Development*, 12(5), 445 – 461.
- McCarthy, G. & Taylor, A. (1999). Avoidant/ambivalent Attachment Style as a mediator between abusive childhood experiences and adult relationship difficulties. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(3), 465-477.
- Meyerson, L.A., Long, P.J. Miranda, R., Marx, B.P. (2002). The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environment, and gender on the psychological adjustment of adolescents. *Child Abuse and Neglect*, 26, 387-405.
- Morsünbül, Ü., Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 533-570.
- Moss, B. S. & Schwebwl, A.I. (1993) Marriage and romantic relationship: The fining intimacy in romantic relations. *Family Relations* , 42, 7-31.
- Muller, R. T., Sicoli, L. A. & Lemieux, K.E. (2000). Relationship between attachment style and posttraumatic stress symptomatology among young adults who report the experience of childhood abuse. *Journal of Traumatic Stress*, 13(2), 321-332.
- Orhon, F.S., Ulukol, B., Bingoler, B. & Gulnar, S.B. (2006). Attitudes of Turkish parents, pediatric residents, and medical students toward child disciplinary practices. *Child Abuse and Neglect*, 30, 1081-1092.

- Özen, N. E., Şener, Ş. (1997). Çocuk ve ergenlerde cinsel istismar. *Ege Psikiyatrisi Sürekli Yayınları*, 2, 473-491.
- Özen, Ş., Antar, S., Özkan, M. (2004). Çocukluk Çağı Travmalarının umutsuzluk ve Depresif Duygudurum Üzerine Etkisinin Son Sınıf Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi, 40. Ulusal Psikiyatri kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, 316-319.
- Pala, B., Ünalacak, M., & Ünlüoğlu, İ. (2011). Child maltreatment: abuse and neglect. *Dicle Medical Journal*, 38(1), 121-127.
- Pascuzzo, K., Cyr, C. Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment and Human Development*, 15, 83-103.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., Gomez-Benito, J. (2009). The international epidemiology of child sexual abuse; a continuation of Finkelhor. *Child Abuse and Neglect*, 33, 331-342.
- Polat, O. (2001). Çocuk ve şiddet. Der Yayıncılık, 1. Basım. İstanbul.
- Polat, O. (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1 tanımlar. Seçkin Yayıncılık. İstanbul.
- Riggs, S.A., Kaminski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment, and depression as predictors of relational adjustment and psychological aggression, *Journal of Aggression, Maltreatment, & Trauma*, 19, 75-104.
- Runyan, D., Corrine, W., & Ikeda, R. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. E.G. Krug, L.L. Dahlberg, & J.A. Mercy (editörler) *World report on violence and health (pp. 59-86)*, Geneva: World Health Organization.

- Şimşek, S. Cenkseven-Önder, F. (2011). Ergenlerde davranış problemlerinin, annesinden ve öğretmenlerden algılanan duygusal istismar açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(3), 1124-1137.
- Solmuş, T.(2008). Aşkın İki Yüzü. Nihal Kuşhan(Editör).1.Baskı.Epsilon Yayıncılık.İstanbul
- Suçta Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar (2011). S. Hançerli, B. Sevinç, C. Gürer, M.C. Öner (Editörler). SABEV Yayınları, Ankara. Sayfa:388.
- Sümer, M. (2006). Yetişkinlerin bağlanma stillerinin, duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişiklere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji İnsan Bilimleri ve Felsefe Bilim Dalı. İstanbul.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Sümer, N. & Güngör, D.(1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35(1), 82-86.
- Tıraşçı, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali; psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu, S. (2009). Cinsel İstismar. Bülent Özçelik(Editör). Phoenix Yayınevi. Ankara.

- Turhan, E., Sangün, Ö. & İnandi, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 15(9), 153-157.
- UNİCEF Türkiye & T.C Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (2009). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması-özet rapor.
- Utaş Akhan, L. (2004). Hemşirelik öğrencilerinin bağlanma stillerinin belirlemesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3), 191-196.
- Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *T.S.A. Dergisi*, 1, 9-18.
- Waters, E, Merrick, S., Treboux, D., Crowell, C.& Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A 20-year longitudinal study. *Child Development*, 71(3), 684-689.
- Wind, T.W., Silvern, L. (1994). Parenting and family stress as mediators of the long term effects of child abuse. *Child Abuse and Neglect*, 18, 439-453.
- WHO ve International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (2006). Preventing child treatment: a guide to taking action and generating evidence.
- Yücel, D.(2014). Çocukluk Çağı İstismar Yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Zara, A. & Özdemir, B. Cinsiyet Rollerini.
www.aytenzara.com/wp-content/uploads/2013/10/EK-283-2012.doc (son erişim tarihi: 15.12.2016)

Zara-Page, A.(2004). Cinsel istismara bağlı travma: Psikolojik tedavi süreci ve ilkeleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(14), 15-22.

Zeren, C., Yengil, E., elikel, A. Arık, A, Arslan, M. (2012). Üniversite ğrencilerinde çocukluk ağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541.

Zoroğlu, S.S., Tzn, . Őar, V. , ztrk, M., Koro, M. Alyanak, B.(2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

EK-1 AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Canan Karadeniz tarafından tez çalışması olarak yürütülmektedir. Araştırma çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yetişkinlik dönemi yakın ilişkilerdeki bağlanma stillerine etkisinin incelenmesi amacıyla Yard. Doç Dr. Zeynep Belma GÖLGE danışmanlığında yürütülmektedir. Sizden 2 adet ölçek doldurmanız istenmektedir. Bu ölçeklerdeki sorulara samimi ve doğru cevaplar vermeniz, araştırmanın sonuçlarının geçerli olması için önemli olmaktadır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllüğe dayalıdır. Arzu etmediğiniz takdirde soruları cevaplamak zorunda değilsiniz. Katılmak istemediğinizi düşündüğünüz aşamada araştırmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Çok sayıda kişiden elde edilen veriler genel olarak değerlendirileceğinden, sizden adınız ve soyadınız istenmemektedir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Araştırmayla ilgili daha fazla bilgi edinmek ve sonuçları öğrenmek için araştırmacıya aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz.

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü

Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Bölümü

canankarade@hotmail.com

Katıldığınızı onaylıyorsanız, lütfen aşağıdaki bilgileri doldurunuz:

Tarih:

İmza:

EK-2

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1 . Yaşınız:

2 . Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

3 . Medeni Durum:

- Evli
- Bekar
- Boşanmış

4 . Okulunuz:

5 . Bölümünüz:

6 . Sınıfınız:

7 . 18 yaşına kadar anne ve babanızla birlikte mi yaşadınız?

- Evet
- Hayır

Cevabınız hayır ise kiminle birlikte yaşadınız?

- Sadece annemle
- Sadece babamla
- Büyük anne/büyükbabam ile
- Yakın akrabalarım ile
- Diğer:.....

8 . Romantik İlişki Durumunuz:

- Var
- Yok

EK-3 ÇOCUKLUK ÖRSELENME YAŞANTILARI ÖLÇEĞİ

Aşağıda her bireyin yaşayabileceği bazı olaylar sıralanmıştır. Bu olayların sizin hayatınızda meydana gelme sıklığını 18 yaşınızdan önceki yaşantılarınızı değerlendirerek işaretleyiniz.

1. Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
2. Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendimin daha iyi yaptığımı hissedirdim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
3. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirleriyle tartışır, kavga ederdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
4. Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
5. Ben çocukken ailemde bana bağıırıp çağırın biri vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
6. Ben çocukken annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
7. Ben çocukken, gereksinimim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
8. Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
9. Ben çocukken, ailemde kendimi, dövüşerek, ona vurarak ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
10. Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen bir kişinin varlığını hissedirdim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
11. Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
12. Ben çocukken, sevildiğimi hissedirdim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
13. Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık

14. Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak denli dayak yediğim oldu.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
15. Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
16. Ben çocukken, ailemdelikler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
17. Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
18. Ben çocukken, kemer, sopa, oklava ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırılırdım.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
19. Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
20. Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
21. Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
22. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
23. Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
24. Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yerdim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
25. Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
26. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
27. Ben çocukken, bana verilen cezalar çok katıydı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık

28. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
29. Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
30. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip-kaktı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
31. Ben çocukken, birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
32. Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
33. Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
34. Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izlettirmeyi denedi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
35. Ben çocukken, ailemde bana güvenen biri vardı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
36. Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
37. Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığım ile ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
38. Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
39. Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık
40. Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.
 Hiçbir zaman Nadiren Bazen Sıklıkla Çok sık

EK-4 YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilintilidir. Bu araştırma ilişkinizde yalnızca şu anda değil, **genel olarak** neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmektedir. Maddelerde sözü geçen “**birlikte olduğum kişi**” ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişiler kastedilmektedir. Her bir madde için, yanındaki çizgili bölüme ne kadar katılıp katılmadığınızı, size uygun olan rakamı **yuvarlak içine alarak** belirleyiniz.

	1	2	3	4	5	6	7
	Hiç katılmıyorum			Kararsızım			Kesinlikle katılıyorum
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7

13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.	1	2	3	4	5	6	7
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevdiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya dakızarım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen herşeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7

30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.	1	2	3	4	5	6	7
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm	1	2	3	4	5	6	7